

รายงานผลการดำเนินงาน

โครงการ การพัฒนาศักยภาพนักวิจัยและข้อเสนอชุดโครงการวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่น
โดยผ่านกระบวนการพัฒนาโจทย์วิจัยในพื้นที่ของ
มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคกลาง - รัตนโกสินทร์

ผศ.ดร. วรณารถ ดวงอุดม และคณะ

สารบัญ

บทที่	หน้า
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความสำคัญและที่มาของปัญหา.....	1
คำถามในการพัฒนาชุดโครงการวิจัย.....	3
วัตถุประสงค์ของโครงการ.....	3
ผลผลิตที่คาดว่าจะได้รับ.....	3
บทที่ 2 การดำเนินงานด้านการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏ กลุ่มภาคกลาง – รัตนโกสินทร์.....	4
รูปแบบการบริหารจัดการ.....	4
กลุ่มเป้าหมาย.....	5
ขั้นตอนการดำเนินงาน.....	6
การวิเคราะห์ข้อมูลก่อนดำเนินโครงการ.....	9
บทที่ 3 ผลการดำเนินงานด้านการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏ กลุ่มภาคกลาง – รัตนโกสินทร์.....	16
ผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์โครงการ.....	16
ผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1.....	16
ผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2.....	22
ผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3.....	26
กิจกรรมการดำเนินงานการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่น.....	32
บทที่ 4 ถอดบทเรียนดำเนินงาน.....	48
บทเรียนการสำรวจและวิเคราะห์ศักยภาพนักวิจัย.....	48
บทเรียนการพัฒนาศักยภาพนักวิจัย.....	49
บทเรียนการพัฒนาชุดข้อเสนอโครงการวิจัย.....	50
บทเรียนการบริหารจัดการโดยรูปแบบการบริหารจัดการเป็นเครือข่าย.....	51
ข้อเสนอแนะในภาพรวม.....	52

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏพุทธศักราช 2547 มาตรา 7 กำหนดให้มหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นที่เสริมสร้างพลังปัญญาของแผ่นดิน ฟื้นฟูพลังการเรียนรู้ เชิดชูภูมิปัญญาของท้องถิ่น สร้างสรรค์ศิลปวิทยา เพื่อความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงและยั่งยืนของปวงชน มีส่วนร่วมในการจัดการบำรุงรักษาการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ทำให้มหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นมหาวิทยาลัยมุ่งพัฒนาท้องถิ่นมาโดยตลอด และในสภาพความเป็นจริงมหาวิทยาลัยราชภัฏมีเครือข่ายและมีที่ตั้งกระจายอยู่ทั่วประเทศ รวมทั้งหมด 40 แห่ง มีนโยบายร่วมกันในการใช้องค์ความรู้ เพื่อพัฒนางาน พัฒนาคน พัฒนาชุมชน เพื่อให้ประเทศมีความมั่นคง และได้องค์ความรู้ที่มีมาพัฒนางานวิจัย ให้บริการวิชาการแก่สังคม และเป็นที่ยึดเหนี่ยวกับท้องถิ่นมาโดยตลอด แต่เนื่องจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นมหาวิทยาลัยกลุ่มใหม่ อาจารย์ส่วนใหญ่ยังขาดประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญ ในการทำงานวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ดังนั้นการที่กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏจะให้ได้มาซึ่งนักวิจัยที่มีคุณภาพ นำผลงานวิจัยไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นตามพันธกิจ จึงจำเป็นที่จะต้องร่วมกันพัฒนาศักยภาพของนักวิจัยโดยเน้นผ่านกระบวนการพัฒนาโจทย์วิจัยในพื้นที่ และการเขียนข้อเสนอโครงการวิจัยที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน 3 ขั้นตอนดังนี้ 1. การจัดเวทีประชาคมระดับภูมิภาค/จังหวัดเพื่อให้อาจารย์ได้นำข้อมูลที่ได้ไปพัฒนาเป็นโจทย์วิจัยและเขียนเป็นร่างข้อเสนอโครงการเพื่อนำส่งผู้ทรงคุณวุฒิ 2. เครือข่ายจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ การพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นเพื่อให้นักวิจัยนำเสนอ (ร่าง) ข้อเสนอโครงการต่อผู้ทรงคุณวุฒิ และปรับปรุง พัฒนาเป็นข้อเสนอโครงการที่สมบูรณ์ และ 3. สถาบันวิจัยและพัฒนาแต่ละแห่งรวบรวมข้อเสนอโครงการที่ผ่านกระบวนการพัฒนาโจทย์ และนำเข้าระบบการขอสนับสนุนงบประมาณจากแหล่งทุนงบประมาณแผ่นดิน และแหล่งทุนภายนอก พร้อมสรุปผลรายงานการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยผ่านโจทย์วิจัยโดยผลคาดว่าจะได้จากโครงการนี้ คือมหาวิทยาลัยราชภัฏมียาจารย์ที่มีศักยภาพพัฒนาโจทย์วิจัยจากความต้องการในพื้นที่เพิ่มขึ้นและสามารถเขียนข้อเสนอโครงการด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นเพิ่มขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่บทบาทมหาวิทยาลัยมีส่วนร่วมแก้ปัญหาของชุมชนในพื้นที่ เพื่อให้ประชาชน มีคุณภาพชีวิตดีขึ้นตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยราชภัฏและสามารถนำไปใช้ประโยชน์เชิงนโยบายเพื่อการบริหารจัดการงานวิจัยและบริการวิชาการ เพื่อให้มหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นที่ยึดของสังคม ชุมชน ท้องถิ่นอย่างยั่งยืนต่อไป

ตามที่มีมหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ (40 แห่ง) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ได้ทำบันทึกความร่วมมือในการพัฒนาระบบการวิจัยสู่ความเป็นเลิศเพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่น เพื่อพัฒนาระบบบริหารงานวิจัยและนักวิจัยที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนสังคม ทั้งนี้ การที่กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏจะให้ได้มาซึ่งนักวิจัยที่มีคุณภาพ นำผลงานวิจัยไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นตาม

พันธกิจ จึงจำเป็นที่จะต้องร่วมกันพัฒนาศักยภาพของนักวิจัยโดยเน้นการผ่านกระบวนการพัฒนา วิทยุวิจัยในพื้นที่ และการเขียนข้อเสนอโครงการวิจัยที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน ตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อเป็นมหาวิทยาลัยรับใช้สังคมอย่างจริงจัง ตามการปรับยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ (Re-profiling) ของกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ

เพื่อให้ตอบโจทย์การพัฒนาประเทศทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดยคงไว้ซึ่งพันธกิจ 4 ด้าน โดยทบทวนภารกิจในฐานะที่อุดมศึกษาเป็นสมองของประเทศ ปรับเป้าหมาย เปลี่ยนวิธีการดำเนินงานเพื่อตอบสนองทิศทางการพัฒนาประเทศตามความเป็นเลิศของสถาบัน โดยที่ประชุมอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏได้จัดประชุมระดมความคิดเพื่อกำหนดจุดเน้นยุทธศาสตร์ (Re-profiling) ของกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏแยกตามภูมิภาค ดังนี้

ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินงานโครงการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยและข้อเสนอชุดโครงการวิจัยเป็นไปอย่างทั่วถึง และใช้เวลาสั้น สามารถถอดบทเรียนที่ได้เป็นรายภูมิภาคทั้งในส่วนที่เหมือนและแตกต่างกันได้ คณะกรรมการขับเคลื่อนจึงได้ประชุมและจัดแบ่งมหาวิทยาลัยราชภัฏออกเป็น 7 กลุ่ม/ภูมิภาค คือ 1) ภาคเหนือ 2) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 3) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 4) ภาคกลาง 5) ภาคกลาง-รัตนโกสินทร์ 6) ภาคตะวันออก 7) ภาคใต้

สำหรับการดำเนินงานพัฒนาศักยภาพนักวิจัยและข้อเสนอชุดโครงการวิจัยผ่านกระบวนการพัฒนาวิทยุวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคกลาง-รัตนโกสินทร์ ทั้ง 6 แห่ง ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร จันทระเกษม ธนบุรี บ้านสมเด็จพระเจ้าพระยา สอนสุนันทา และมหาวิทยาลัยสวนดุสิต ได้ร่วมกันพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัยตามประเด็นที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคกลาง- รัตนโกสินทร์ คือ การวิจัยด้านการพัฒนาครู อุตสาหกรรมการบริการ และผู้สูงอายุ รวมทั้งบริบทพื้นที่ที่ตอบสนองชุมชนสังคม รวมทั้งนโยบายด้านการวิจัยของรัฐบาล เพื่อให้บรรลุความร่วมมือของ มรภ.-สกว. ต่อไป

คำถามในการพัฒนาชุดโครงการวิจัย

1. ศักยภาพนักวิจัยรายด้าน (Cluster) ตามกลุ่มยุทธศาสตร์ของกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคกลาง-รัตนโกสินทร์ เป็นอย่างไร
2. นักวิจัยที่มีศักยภาพเป็นที่ปรึกษา (mentors) ในสาขาต่างๆ (Disciplines) มีมากน้อยเพียงใดและกระจายตัวใน มรภ.ต่างๆ อย่างไร
3. โจทย์วิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามยุทธศาสตร์ re-profiling ของกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏควรเป็นอย่างไร และมีกระบวนการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยอย่างไร

วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อสำรวจข้อมูลและวิเคราะห์ศักยภาพนักวิจัยของ มรภ.ของกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคกลาง-รัตนโกสินทร์ (ทำงานร่วมกับโครงการพัฒนาระบบบริหารการวิจัย)
2. เพื่อพัฒนาศักยภาพนักวิจัยของกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ ผ่านกระบวนการพัฒนาโจทย์วิจัยเพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่น
3. เพื่อพัฒนาข้อเสนอชุดโครงการวิจัยที่ตอบสนองการปรับยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ (Re-profiling) รายการกลุ่ม และตอบสนองนโยบายด้านการวิจัยของรัฐบาล

ผลผลิตที่คาดว่าจะได้รับ

1. รายงานการพัฒนาศักยภาพนักวิจัย และเครือข่ายพี่เลี้ยง/ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อชุมชนท้องถิ่นของกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคกลาง-รัตนโกสินทร์
2. ข้อเสนอชุดโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ประกอบด้วยข้อเสนอโครงการวิจัยของนักวิจัยที่ผ่านกระบวนการพัฒนาโจทย์วิจัย ที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ (Re-profiling) ของกลุ่มภาคกลาง-รัตนโกสินทร์
3. รายชื่อนักวิจัย พี่เลี้ยงและผู้ทรงคุณวุฒิ ตามประเด็นวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคกลาง-รัตนโกสินทร์
4. ปัญหา อุปสรรค แนวทางแก้ไข และข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน

ผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้รับหลังสิ้นสุดโครงการ

1. คู่มือนักวิจัย (การพัฒนาโจทย์/ตั้งโจทย์ การทำงานกับหน่วยงาน/ชุมชน Mentor)
2. ร้อยละของจำนวนข้อเสนอโครงการด้านพัฒนาสังคมชุมชนท้องถิ่นที่ผ่านกระบวนการพัฒนาเพิ่มขึ้น
3. งานวิจัยที่ได้รับสนับสนุนสามารถนำไปตีพิมพ์เป็นผลงานวิชาการได้
4. งานวิจัยถูกนำไปใช้ประโยชน์สามารถแก้ปัญหาของชุมชนในพื้นที่มากขึ้น
5. มหาวิทยาลัยราชภัฏได้ร่วมพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนอยู่ดี มีสุข คุณภาพชีวิตดีขึ้น

บทที่ 2

กระบวนการดำเนินงานโครงการการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยโดยผ่านกระบวนการพัฒนาโจทย์วิจัยในพื้นที่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคกลาง – รัตนโกสินทร์

โครงการพัฒนาศักยภาพของนักวิจัยโดยผ่านกระบวนการพัฒนาโจทย์วิจัยในพื้นที่ และการพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัยที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน ตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคกลาง – รัตนโกสินทร์มีกระบวนการดำเนินการ ดังนี้

1. การบริหารจัดการโครงการ
2. กลุ่มเป้าหมาย
3. ขั้นตอนการดำเนินงาน
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การบริหารจัดการโครงการ

การบริหารจัดการการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคกลาง – รัตนโกสินทร์ ทั้ง 6 แห่งมีหลักการบริหารจัดการดังนี้

1.1 บริหารจัดการโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม

1.1.1 ร่วมรับรู้ ทำความเข้าใจโครงการ โดยจัดการประชุมมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคกลาง – รัตนโกสินทร์ เพื่อชี้แจงที่มาของโครงการ วัตถุประสงค์ รวมทั้งผลลัพธ์ที่คาดหวังว่าจะได้รับจากโครงการนี้

1.1.2 ร่วมวางแผนการดำเนินงานโดยการประชุมครั้งแรกมีมติมอบหมายให้มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษมเป็นผู้ประสานงานหลักในการดำเนินงานโครงการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคกลาง – รัตนโกสินทร์ และร่วมวางแผนการดำเนินงานพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัยโจทย์วิจัยที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นอย่างแท้จริงตามการปรับยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ (Re-profiling) ของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคกลาง – รัตนโกสินทร์ ได้แก่ประเด็นคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุซึ่งอาศัยอยู่ริมคลองในเขตกรุงเทพมหานคร และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ริมแม่น้ำท่าจีน จังหวัดนครปฐม ทั้งนี้ ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ได้แก่ การท่องเที่ยว อาหาร สุขภาพ เศรษฐกิจ และสังคม

1.1.3 ร่วมเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมโดยแต่ละมหาวิทยาลัยในกลุ่ม หมุนเวียนกันเป็นเจ้าภาพในการจัดประชุมและเวทีพัฒนาข้อเสนอโครงการ และให้ความอนุเคราะห์สถานที่ในการประชุม

1.1.4 ร่วมเรียนรู้ โดยการจัดกิจกรรมในทุก ๆ ครั้ง จะเป็นการร่วมมือกันของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคกลาง – รัตนโกสินทร์ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัย การรับฟังการวิพากษ์และข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ รวมถึงการลงพื้นที่ ซึ่งถึงแม้จะไม่ใช้พื้นที่ที่มหาวิทยาลัยรับผิดชอบ แต่ก็ได้ลงพื้นที่เพื่อร่วมเรียนรู้ร่วมกันในประเด็นต่าง ๆ

1.1.5 ร่วมกำกับ ติดตามโดยการประชุมคณะผู้บริหารหรือตัวแทนสถาบันวิจัยและพัฒนาเพื่อนำเสนอความก้าวหน้าของโครงการเป็นระยะ ๆ มีการร่วมให้ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานประเด็นต่าง ๆ เพื่อให้การบริหารจัดการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

1.1.6 ร่วมสรุปผลการดำเนินงาน และถอดบทเรียน ดังในรายงานการประชุม คณะกรรมการบริหารของผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนาในกลุ่ม โครงการ รวมทั้งสรุปผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยและการพัฒนาข้อเสนอชุดโครงการวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่น

1.2 กลไกในการบริหารจัดการในระดับกลุ่ม

1.2.1 ระดับกลุ่มภาคกลาง – รัตนโกสินทร์ ตัวแทนผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการสถาบันวิจัย ร่วมกันเป็นคณะผู้บริหารสถาบันวิจัยและพัฒนาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคกลาง – รัตนโกสินทร์ มีการประชุมอย่างต่อเนื่องเพื่อ

1.2.2 มีพี่เลี้ยงนักวิจัย ซึ่งเป็นตัวแทนที่แต่ละมหาวิทยาลัยส่งมาเพื่อทำหน้าที่ร่วมค้นหาโจทย์จากพื้นที่ ร่วมเสนอแนะในการพัฒนาโจทย์อย่างต่อเนื่อง

1.2.3 มีส่วนงานเลขานุการโครงการและการจัดการประชุมและเวทีเรียนรู้เพื่อให้มีความต่อเนื่อง และเป็นไปตามสัญญากับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษมซึ่งรับหน้าที่เป็นผู้ประสานงานกลุ่มภาคกลาง- รัตนโกสินทร์ทำหน้าที่รับผิดชอบดำเนินการ ทั้งการติดต่อประสานงาน จัดทำรายงานการประชุม จัดทำสรุปผลการจัดเวทีเรียนรู้ในแต่ละครั้ง จัดทำรายงานการเงิน ติดต่อประสานงานเพื่อให้มีการแก้ไขข้อเสนอโครงการของนักวิจัยตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ติดตามและรวบรวมข้อเสนอโครงการวิจัยเพื่อกลั่นกรอง

1.2.4 การบริหารจัดการงบประมาณโครงการ สกว. จัดส่งงบประมาณที่ใช้ในกลุ่มภาคกลาง – รัตนโกสินทร์ ผ่านมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม ในฐานะผู้ประสานงานกลุ่ม ซึ่งทำสัญญา รับทุนจาก สกว. เมื่อมีการดำเนินการประชุมกลุ่มย่อย และการลงพื้นที่ของกลุ่มนักวิจัยแต่ละมหาวิทยาลัย ผู้ประสานงานจะโอนงบประมาณให้แต่ละมหาวิทยาลัยดำเนินการ ส่วนการดำเนินงานในส่วนกลางทั้งการประชุมร่วมกันทุกมหาวิทยาลัย การลงพื้นที่สำรวจชุมชนร่วมกัน การจัดโครงการวิพากษ์ข้อเสนอโครงการวิจัยโดยเชิญผู้ทรงคุณวุฒิที่ สกว. แนะนำมาวิพากษ์ เสนอแนะ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษมเป็นหน่วยงานกลางรับผิดชอบ และจัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินโครงการ เสนอต่อที่ประชุมผู้อำนวยการสถาบันวิจัยทั้ง 6 แห่ง เป็นระยะ

2. กลุ่มเป้าหมายของโครงการ

กลุ่มเป้าหมาย คือ อาจารย์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคกลาง – รัตนโกสินทร์ มหาวิทยาลัยละ 5 คน รวมทั้งสิ้น 30 คน ในขณะที่เริ่มดำเนินโครงการ พบว่า แต่ละมหาวิทยาลัยมีนักวิจัยเข้าร่วมโครงการบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ คือ รวมทั้งสิ้น 33 คน เมื่อสิ้นสุดโครงการพบว่า มีอาจารย์เข้าร่วมโครงการทั้งสิ้น 48 คน โดยมีการเพิ่มและลดของจำนวนอาจารย์แต่ละมหาวิทยาลัย ดังตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 กลุ่มเป้าหมายของโครงการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏ	นักวิจัย		
	เป้าหมาย	นักวิจัยที่เข้าร่วมเมื่อเริ่มโครงการ	นักวิจัยที่เข้าร่วมจนสิ้นโครงการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม	5	6	6
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา	5	5	8
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา	5	5	15
มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี	5	5	7
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร	5	7	1
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต	5	5	12
รวม	30	33	48

ทั้งนี้ สาเหตุการเพิ่มลดของจำนวนนักวิจัยได้รายงานผลไว้ในบทที่ 3

3. ขั้นตอนการดำเนินงาน โครงการได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

- 1) ประชุมคณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการที่ 2 เพื่อทำความเข้าใจและทำการออกแบบและสำรวจข้อมูลศักยภาพนักวิจัยและจัดตั้งคณะนักวิจัยของแต่ละมหาวิทยาลัย
- 2) แต่ละมหาวิทยาลัยในกลุ่มภาคกลาง – รัตนโกสินทร์ ออกแบบและสำรวจข้อมูลศักยภาพนักวิจัยของมหาวิทยาลัยและประกาศรับนักวิจัยเข้าร่วมโครงการ
- 3) แต่ละมหาวิทยาลัยคัดเลือกนักวิจัยเข้าร่วมโครงการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่นในช่วงต้นโครงการต้องการนักวิจัยที่มีประสบการณ์วิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่นเข้าร่วม แต่ต่อมาเมื่อดำเนินการไปแล้ว พบว่านักวิจัยที่เข้าร่วมส่วนใหญ่เป็นนักวิจัยที่มีประสบการณ์วิจัยเพื่อสะสมองค์ความรู้ และบางส่วนเป็นนักวิจัยใหม่ สำหรับนักวิจัยที่มีประสบการณ์วิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่นเข้าร่วมน้อย
- 4) ประชุมผู้บริหารสถาบันวิจัยและพัฒนาในกลุ่มภาคกลาง – รัตนโกสินทร์ เพื่อกำหนดประเด็นการวิจัยและพื้นที่ดำเนินการวิจัยโดยกำหนดประเด็นการวิจัย การประชุมครั้งที่ 1 จัดขึ้นในวันศุกร์ที่ 16 กันยายน 2559 เวลา 09.00 – 13.00 น. ณ ห้องประชุมพินิตประชานาถ 1 ชั้น 1 อาคารอนุสรณ์ 100 ปี การฝึกหัดครูมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร โดยกำหนดประเด็นการวิจัยและพื้นที่ดำเนินการวิจัยร่วมกันคือ ประเด็นผู้สูงอายุ และพื้นที่ดำเนินการวิจัย ได้กำหนดเป็นพื้นที่ริมคลองในเขตกรุงเทพมหานคร (ริมคลองลาดพร้าว ริมคลองเปรมประชากร ริมคลองบางกอกใหญ่) และพื้นที่ริมแม่น้ำท่าจีน จังหวัดนครปฐม (ชุมชนบางกระบือ และชุมชนคลองโยง โดยคาดหวังให้มีการบูรณาการร่วมกันทั้งการลงพื้นที่ พัฒนาโจทย์วิจัย เก็บรวบรวมข้อมูลและดำเนินการวิจัยร่วมกัน
- 5) ผู้ประสานงานของแต่ละมหาวิทยาลัยทำการประสานงานผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (ผู้แทนชุมชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่) จัดเวทีประชาคมเพื่อสำรวจปัญหาและความต้องการของชุมชนที่สอดคล้องกับการประยุกต์ศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ

(Re-profiling) ของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคกลาง – รัตนโกสินทร์ มีทั้งการดำเนินการลงพื้นที่ และจัดเวทีร่วมกัน และมหาวิทยาลัยแต่ละแห่งลงพื้นที่และดำเนินการจัดเวทีประชาคมเอง

6) แต่ละมหาวิทยาลัยเสนอรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ และพี่เลี้ยงนักวิจัยซึ่งเป็นบุคลากรภายในมหาวิทยาลัยตาม cluster ของยุทธศาสตร์ re-profiling ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิภายในมีหน้าที่ให้คำปรึกษา แก่คณะนักวิจัย

7) นักวิจัยและพี่เลี้ยงนักวิจัยกลุ่มภาคกลาง – รัตนโกสินทร์ จัดประชุมเตรียมการก่อนลงพื้นที่

8) นักวิจัยและพี่เลี้ยงกลุ่มภาคกลาง - รัตนโกสินทร์ ลงพื้นที่ จัดเวทีประชาคม สสำรวจชุมชน และค้นหาโจทย์ร่วมกันตามพื้นที่แบ่งเป็น 5 พื้นที่ย่อย คือ ริมคลองลาดพร้าว ริมคลองเปรมประชากร ริมคลองบางกอกใหญ่ ชุมชนบางกระเบาริมแม่น้ำท่าจีน และชุมชนคลองโยงริมแม่น้ำท่าจีน เพื่อหา โจทย์วิจัยที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นอย่างแท้จริง โดยนักวิจัยจากทุกมหาวิทยาลัยใน กลุ่มภาคกลาง – รัตนโกสินทร์ ลงพื้นที่ในส่วนของที่มหาวิทยาลัยอื่นรับผิดชอบด้วยเพื่อให้เข้าใจใน บริบทของชุมชนร่วมกัน

9) นักวิจัยและพี่เลี้ยงนักวิจัยกลุ่มรัตนโกสินทร์ประชุมสรุปผลหลังจากลงพื้นที่เพื่อวิเคราะห์ ข้อมูล ปัญหาความเป็นไปได้ของโจทย์วิจัย

10) นักวิจัยวิเคราะห์โจทย์วิจัยและพัฒนาโจทย์วิจัยร่วมกันดำเนินการทุกครั้งหลังจากการ ลงพื้นที่โดยใช้สถานที่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏแต่ละแห่งที่ดูแลพื้นที่นั้น ๆ

11) สกว. เสนอรายชื่อ ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก ตาม cluster ของยุทธศาสตร์ re-profiling เพื่อเป็น การส่งเสริมให้นักวิจัยกลุ่มภาคกลาง – รัตนโกสินทร์ ได้เรียนรู้และพัฒนาทักษะด้านการจัดทำข้อเสนอ โครงการและพัฒนาโจทย์วิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่น โดยมีรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิดังนี้

1. รศ.ดร.พีระเดช ทองอำไพ	ผู้อำนวยการคลังสมองแห่งชาติ
2. รศ.ดร.ปัทมาวดี โพชนุกูล	รองผู้อำนวยการ สกว.
3. ผศ.ดร.บัญชากร แก้วส่อง	รองผู้อำนวยการ สกว.
4. ผศ.สุภาวดี โพธิยะราช	รองผู้อำนวยการด้านการวิจัยมุ่งเป้าฯ สกว.
5. ผศ.พัชรินทร์ ดำรงกิตติกุล	ที่ปรึกษาโครงการความร่วมมือ มรภ. – สกว.
6. ศร.พีพรรณ คำหอม	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
7. ผศ.ดร.วรรณดี สุทธิธารกร	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
8. อาจารย์ปรีชา ปิยจันทร์	มหาวิทยาลัยเกริก
9. ผศ.ไพโรจน์ แสงจันทร์	ผู้ทรงคุณวุฒิ สกว.
10. ดร.ณัฐพัชร์ สโรบล	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
11. พญ.ลัดดา ดำริการเลิศ	มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย

12) จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ “การพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่น” โดยเป็นการจัดเวทีเรียนรู้การพัฒนาโจทย์วิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่นร่วมกันโดยมหาวิทยาลัยในกลุ่ม ภาคกลาง – รัตนโกสินทร์หมุนเวียนกันเป็นเจ้าภาพอย่างต่อเนื่องส่งผลทำให้ผู้บริหารระดับสูง อธิการบดีและรองอธิการบดี มหาวิทยาลัยในกลุ่มภาคกลาง – รัตนโกสินทร์ มีความเข้าใจและร่วม สนับสนุนงานอย่างต่อเนื่องดังนี้

1. การประชุมพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่นของกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคกลาง-รัตนโกสินทร์” ครั้งที่ 2 จัดขึ้นในวันพฤหัสบดีที่ 7 กรกฎาคม 2559 เวลา 08.30–16.30 น. ณ ห้องประชุมจันทรา-กาญจนาภิเษก ชั้น 8 อาคาร 15 ชั้น (อาคารจันทรา – กาญจนาภิเษก) มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

2. การประชุมพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่นของกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคกลาง-รัตนโกสินทร์” ครั้งที่ 1 จัดขึ้นในวันที่ 30 สิงหาคม 2559 เวลา 08.30 – 16.30 น. ณ ห้องประชุมคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

3. การประชุมพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่นของกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคกลาง-รัตนโกสินทร์” ครั้งที่ 3 จัดขึ้นในวันจันทร์ที่ 26 กันยายน 2559 เวลา 08.30 – 16.30 น. ณ ห้องกาหลา โรงแรมสวนดุสิตเพลสมหาวิทยาลัยสวนดุสิต

4. การประชุมพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่นของกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคกลาง-รัตนโกสินทร์” ครั้งที่ 4 จัดขึ้นในวันศุกร์ที่ 21 ตุลาคม 2559 เวลา 08.30 – 16.30 น. ณ ห้องประชุมพระยาโอวาทวรภิจ (เหม ผลิตพันธ์) ชั้น 14 อาคาร 100 ปี ศรีสุริยวงศ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

5. การประชุมเพื่อนำเสนอชุดข้อเสนอโครงการวิจัยที่พัฒนาตามโครงการพัฒนานักวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชนสังคมท้องถิ่น ตาม Re-Profilng ของกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ ประเด็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ต่อผู้ทรงคุณวุฒิทั้งผู้ทรงคุณวุฒิจาก สกว. และผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอกเพื่อรับข้อเสนอแนะ จัดขึ้นในวันที่ 9 มกราคม 2560 ณ อาคารสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

13) ผู้บริหารสถาบันวิจัยและพัฒนาในกลุ่มภาคกลาง – รัตนโกสินทร์ ประชุมเพื่อพิจารณาโครงการ วางแผนและบริหารงบประมาณร่วมกันได้แก่

1. การประชุมผู้บริหารสถาบันวิจัยและพัฒนาของกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคกลาง-รัตนโกสินทร์ครั้งที่ 2 วันพฤหัสบดีที่ 1 ธันวาคม 2559 เวลา 10.00– 13.00 น. ณ ห้องประชุมมานิจ ชุมสาย ชั้น 4 อาคารสำนักงานอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

2. การประชุมผู้บริหารสถาบันวิจัยและพัฒนาของกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคกลาง-รัตนโกสินทร์ครั้งที่ 3 วันจันทร์ที่ 26 ธันวาคม 2559 เวลา 11.00 – 16.00 น. ณ ห้องประชุมพิมานจันทร์ 1 ชั้น 12 อาคารสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

14) มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษมในฐานะผู้ประสานงาน ทำการรวบรวมส่งข้อเสนอโครงการวิจัยเสนอต่อ สกว.

15) ถอดบทเรียนการดำเนินงานโครงการพัฒนาศักยภาพและพัฒนาชุดข้อเสนอโครงการวิจัยร่วมกันผ่านเอกสารและอื่นๆ

16) คณะทำงานสรุปประเด็นโจทย์วิจัยเพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่ สังเคราะห์เป็นกรอบความคิดการวิจัยของชุดโครงการวิจัย และจัดทำรายงานกระบวนการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยผ่านกระบวนการพัฒนาโจทย์วิจัยของแต่ละมหาวิทยาลัย

17) จัดทำรายงานผลการดำเนินงานและรายงานการเงินนำเสนอแก่ สกว.

18) นำเสนอภาพรวมผลงานในเวทีราชภัฏวิจัย ร่วมกับโครงการการพัฒนาศักยภาพระบบบริหารงานวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏ

19) สภาพทั่วไปก่อนดำเนินโครงการทั้งด้านปัญหาความต้องการ ด้านการสำรวจ วิเคราะห์ ศักยภาพ การพัฒนาศักยภาพนักวิจัย และการพัฒนาชุดข้อเสนอโครงการวิจัย ของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคกลาง – รัตนโกสินทร์

4. การวิเคราะห์ข้อมูลก่อนการดำเนินโครงการ

การวิเคราะห์ข้อมูลก่อนดำเนินโครงการ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม ในฐานะผู้ประสานงานได้ดำเนินการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งจากการสำรวจความคิดเห็น การสังเกตจากการร่วมประชุมก่อนดำเนินโครงการของผู้บริหารและการประชุมร่วมระหว่างนักวิจัยของแต่ละมหาวิทยาลัย แล้วนำข้อมูลมาสังเคราะห์ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

4.1 สภาพทั่วไปก่อนดำเนินโครงการ ด้านปัญหา ความต้องการ ด้านการสำรวจ วิเคราะห์ ศักยภาพการพัฒนาศักยภาพนักวิจัย และการพัฒนาชุดข้อเสนอโครงการวิจัย ของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคกลาง – รัตนโกสินทร์

4.1.1 ปัญหาด้านการสำรวจข้อมูลและวิเคราะห์ศักยภาพนักวิจัยเพื่อชุมชน ท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคกลาง-รัตนโกสินทร์ จากการแลกเปลี่ยนและสำรวจข้อมูลเบื้องต้นโดยภาพรวมของกลุ่ม พบว่า

(1) กลุ่มภาคกลาง – รัตนโกสินทร์ ยังขาดข้อมูลและการสำรวจของนักวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่นที่เป็นระบบ ในแต่ละมหาวิทยาลัยยังไม่มีมีการวิเคราะห์ จำแนกประเภท คุณลักษณะ และไม่มี การกำหนดเกณฑ์ในการจัดกลุ่มของนักวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่นอย่างชัดเจน ส่วนใหญ่ใช้การจำแนกนักวิจัยและงานวิจัย จากชื่อเรื่องงานวิจัยและพื้นที่งานวิจัย เช่น งานวิจัยที่กลุ่มเป้าหมาย คือกลุ่มคนในชุมชนท้องถิ่น หรือพื้นที่ในขอบเขตวิจัยเป็นพื้นที่ในชุมชนท้องถิ่น ถือเป็นงานวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่น หรือจำแนกตามกรอบงบประมาณที่ได้รับการจัดสรร ว่าเป็นงานด้านวิจัยเพื่อสะสมองค์ความรู้ หรืองานวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่น บางครั้งทำให้สับสน

(2) จำนวนนักวิจัยเพื่อชุมชน ท้องถิ่นในแต่ละมหาวิทยาลัยกลุ่มรัตนโกสินทร์ มีจำนวนไม่มาก และไม่เพียงพอ ในการรองรับการปรับยุทธศาสตร์ใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมหาวิทยาลัยในกลุ่มซึ่งมีที่ตั้งอยู่ในเขตเมือง บริเวณใกล้มหาวิทยาลัย มีลักษณะของชุมชนเมืองซึ่งมีบริบทแตกต่างจากชุมชนในชนบท

(3) ฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับนักวิจัย พี่เลี้ยงและผู้ทรงวุฒิ และงานวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่นของแต่ละมหาวิทยาลัยยังไม่เป็นระบบเท่าที่ควรยังไม่ได้เชื่อมโยงเป็นเครือข่ายเพื่อนำไปสู่การใช้ประโยชน์ร่วมกัน

(4) ยังไม่มีระบบในการพัฒนาฝึกอบรม ให้แก่นักวิจัย พี่เลี้ยงและผู้ทรงวุฒิเพื่อชุมชนท้องถิ่นอย่างจริงจัง ส่วนใหญ่เป็นการเรียนรู้ท่ามกลางการทำวิจัย โดยใช้หลักสูตรในการพัฒนานักวิจัยโดยรวม เช่น การพัฒนาโจทย์วิจัยทุกประเภท ไม่ได้เจาะจงเพื่อชุมชนท้องถิ่น และนิยามของพี่เลี้ยงและผู้ทรงวุฒิยังไม่ชัดเจน ทำให้มีความสับสนกับงานวิจัยทั่วไป

(5) จำนวนผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัยเพื่อชุมชน ท้องถิ่นของแต่ละมหาวิทยาลัย ในกลุ่มภาคกลาง – รัตนโกสินทร์ ยังมีน้อย ต้องอาศัยผู้ทรงคุณวุฒิจากองค์กรภายนอกและมหาวิทยาลัยกลุ่มอื่นเป็นผู้ประเมินผลงานวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่น

รูปที่ 1 ปัญหาการสำรวจข้อมูลและวิเคราะห์ศักยภาพนักวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคกลาง-รัตนโกสินทร์

1.2 ความต้องการร่วมกันในการสำรวจของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคกลาง -รัตนโกสินทร์

- ดังนี้
- (1) มีความต้องการพัฒนาทักษะการสำรวจชุมชน
 - (2) มีความต้องการวิธีวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนซึ่งไม่เพียงรับรู้ปรากฏการณ์จากตัวแทนชุมชนแต่สามารถวิเคราะห์ปัญหาความต้องการที่แท้จริงของชุมชน ท้องถิ่นได้
 - (3) มีความต้องการเครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจชุมชนที่มหาวิทยาลัยราชภัฏสามารถใช้ร่วมกันได้
 - (4) มีความต้องการเกณฑ์การประเมินศักยภาพนักวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่นที่สามารถแยกแยะระดับของนักวิจัยที่มีประสิทธิภาพในระดับต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างสอดคล้อง

รูปที่ 2 ความต้องการร่วมกันในการสำรวจข้อมูลและวิเคราะห์ศักยภาพนักวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคกลาง-รัตนโกสินทร์

1.3 สภาพปัญหาและความต้องการร่วมของการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยของกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคกลาง – รัตนโกสินทร์ ผ่านกระบวนการพัฒนาโจทย์วิจัยเพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

1.3.1 สภาพปัญหาการด้านการพัฒนาศักยภาพนักวิจัย

(1) มหาวิทยาลัยในกลุ่มภาคกลาง – รัตนโกสินทร์ ต่างพัฒนานักวิจัยของตนเองตามพื้นที่และกระบวนการพัฒนานักวิจัยของมหาวิทยาลัย ยังไม่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างเป็นระบบ แม้บางมหาวิทยาลัยมีที่ตั้งในพื้นที่ใกล้เคียงกัน มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาและมหาวิทยาลัยสวนดุสิต ซึ่งมีรั้วติดกัน มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรีและมหาวิทยาลัยบ้านสมเด็จเจ้าพระยา มีที่ตั้งอยู่คนละฝั่งถนน มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษมและมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ซึ่งมีพื้นที่ตั้งในเขตใกล้เคียงกัน แต่ไม่ได้ร่วมดำเนินการวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่นในลักษณะแผนงานหรือชุดโครงการร่วมกัน

(2) พี่เลี้ยงในการพัฒนานักวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่นในแต่ละมหาวิทยาลัยมีน้อยและระบบการสร้างแรงจูงใจให้แก่พี่เลี้ยงนักวิจัยยังไม่ชัดเจน

(3) มหาวิทยาลัยมีประสบการณ์ในการพัฒนานักวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่นไม่มากนักวิจัยที่มีอยู่ยังไม่เพียงพอ ครบถ้วนตามประเด็นการปรับยุทธศาสตร์ (Re-profiling) และความต้องการของชุมชน

รูปที่ 3 สภาพปัญหาการด้านการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏ
กลุ่มภาคกลาง – รัตนโกสินทร์

1.3.2 ความต้องการการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยของกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ ภาคกลาง – รัตนโกสินทร์ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ

- (1) กระบวนการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพ
- (2) การพัฒนาศักยภาพของนักวิจัยในการออกแบบระเบียบวิธีวิจัย การวิจัยโดยสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งถือเป็นงานวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งแบบวัดศักยภาพนักวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่น
- (3) การพัฒนาระบบและกระบวนการพัฒนาพี่เลี้ยงเพื่อให้สามารถมีบทบาทในการพัฒนานักวิจัยในทุกขั้นตอน รวมถึงขั้นตอนการลงพื้นที่ภาคสนามและสามารถทำให้เกิดการส่งต่อรุ่นสู่รุ่นได้ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้งานเพื่อชุมชนท้องถิ่นประสบความสำเร็จ ดังเห็นได้จากกรณีตัวอย่างของบางมหาวิทยาลัยที่มีแนวทางปฏิบัติที่ดี
- (4) แนวทางในการสร้างและพัฒนาผู้ทรงวุฒิภายในมหาวิทยาลัยเพื่อให้สามารถประเมินงานวิจัยและบริการวิชาการรับใช้สังคมในมหาวิทยาลัยและใช้ร่วมกันในระดับกลุ่ม ภูมิภาค และมหาวิทยาลัยอื่นๆด้วย
- (5) บทเรียนในการบริหารจัดการในการสำรวจและวิเคราะห์ศักยภาพของนักวิจัยเพื่อชุมชน ท้องถิ่น

รูปที่ 4 ความต้องการการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยของกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคกลาง –
รัตนโกสินทร์ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ

1.4 สภาพปัญหาและความต้องการด้านการพัฒนาข้อเสนอชุดโครงการวิจัยที่ตอบสนองการปรับยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ (Re-profiling) รายกลุ่ม และตอบสนองนโยบายด้านการวิจัยของรัฐบาล

1.4.1 สภาพปัญหาด้านการพัฒนาข้อเสนอชุดโครงการวิจัยที่ตอบสนองการปรับยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ (Re-profiling) รายกลุ่ม และตอบสนองนโยบายด้านการวิจัยของรัฐบาล

(1) นักวิจัยมีทักษะในการทำงานวิจัยเดี่ยวนามากกว่าการดำเนินงานวิจัยเป็นชุดโครงการและสนใจการวิจัยเพื่อสะสมองค์ความรู้ มากกว่าวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่น

(2) นักวิจัยในมหาวิทยาลัยราชภัฏมีทัศนคติการทำวิจัยที่เป็นชุดโครงการมีความยุ่งยาก ซับซ้อน ในการบูรณาการทั้งด้านศาสตร์ความรู้

(3) ขาดทักษะในการพัฒนาโจทย์วิจัย

(3.1) เน้นศาสตร์ของตนมากกว่าปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของชุมชน

(3.2) ขาดบทเรียนในการมองผ่านปรากฏการณ์ ในการวิเคราะห์ชุมชน

(4) ขาดประสบการณ์ในการเขียนข้อเสนอโครงการ ระดับแผนงานวิจัยหรือชุดโครงการ

รูปที่ 5 สภาพปัญหาด้านการพัฒนาข้อเสนอชุดโครงการวิจัยที่ตอบสนองการปรับยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ (Re-profiling) รายกลุ่มและตอบสนองนโยบายด้านการวิจัยของรัฐบาล

1.4.2 ความต้องการในการพัฒนาข้อเสนอชุดโครงการวิจัยที่ตอบสนองการปรับยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ (Re-profiling) รายกลุ่ม และตอบสนองนโยบายด้านการวิจัยของรัฐบาล

- (1) กระบวนการพัฒนาข้อเสนอชุดโครงการวิจัยที่มีประสิทธิภาพ
- (2) การพัฒนาข้อเสนอชุดโครงการวิจัยที่ตอบสนองความต้องการของชุมชนท้องถิ่น
- (3) การพัฒนาข้อเสนอชุดโครงการวิจัยในชุดโครงการมีการบูรณาการศาสตร์ บูรณาการหลายมหาวิทยาลัย และบูรณาการพื้นที่ที่มีความหลากหลาย

รูปที่ 6 ความต้องการในการพัฒนาข้อเสนอชุดโครงการวิจัยที่ตอบสนองการปรับยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ (Re-profiling) รายกลุ่ม และตอบสนองนโยบายด้านการวิจัยของรัฐบาล

จากข้อมูลสภาพทั่วไป ปัญหา ความต้องการในการสำรวจศักยภาพนักวิจัย การพัฒนา ศักยภาพนักวิจัย และการพัฒนาชุดข้อเสนอโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่น มหาวิทยาลัย ราชภัฏกลุ่มภาคกลาง – รัตนโกสินทร์ พบว่า มีความต้องการที่สอดคล้องวัตถุประสงค์ของโครงการ อย่างยิ่ง ดังนั้น มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคกลาง – รัตนโกสินทร์ จึงได้ร่วมกันดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเป็นการร่วมกันพัฒนาศักยภาพนักวิจัย ตามกิจกรรมในขั้นตอนที่ 2

บทที่ 3

วิเคราะห์ผลการดำเนินงานโครงการ

รายงานผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยและพัฒนาข้อเสนอชุดโครงการวิจัยของกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ ผ่านกระบวนการพัฒนาโจทย์วิจัยเพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของกลุ่มภาคกลาง – รัตนโกสินทร์ ดำเนินการวิเคราะห์จากผลดำเนินการที่ดำเนินการในโครงการเป็นระบบและครอบคลุมการดำเนินงานโครงการในทุกมิติ โดยเก็บรวบรวมข้อมูล จากการสำรวจความคิดเห็น การสังเกตระหว่างดำเนินโครงการ และสรุปผลจากการประชุมในแต่ละครั้ง จากนั้นนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ผล จึงรายงานผลในด้านต่างๆ ดังนี้

1. ผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์โครงการ

1.1 ผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อสำรวจข้อมูลและวิเคราะห์ศักยภาพนักวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคกลาง-รัตนโกสินทร์

1.2 ผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อพัฒนาศักยภาพนักวิจัยของกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ ผ่านกระบวนการพัฒนาโจทย์วิจัยเพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

1.3 ผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อพัฒนาข้อเสนอชุดโครงการวิจัยที่ตอบสนองการปรับยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ (Re-profiling) รายการกลุ่ม และตอบสนองนโยบายด้านการวิจัยของรัฐบาล

2. กิจกรรมการดำเนินงานพัฒนาศักยภาพนักวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่น

1. ผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์โครงการ

1.1 ผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อสำรวจข้อมูลและวิเคราะห์ศักยภาพนักวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคกลาง-รัตนโกสินทร์

โครงการได้มีการสำรวจข้อมูลและวิเคราะห์ศักยภาพนักวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่นโดยให้แต่ละมหาวิทยาลัยให้ข้อมูลผ่านโครงการที่ 1 ระบบบริหารจัดการ พบว่า แต่ละมหาวิทยาลัยในกลุ่มภาคกลาง – รัตนโกสินทร์ มีจำนวนนักวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่นไม่มากเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนของนักวิจัยรวมทั้งมหาวิทยาลัยและยังไม่เพียงพอต่อการดำเนินการกิจงานวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่น ในฐานะของมหาวิทยาลัยราชภัฏซึ่งมีพันธกิจหลักเพื่อชุมชนท้องถิ่น ดังข้อมูลประกอบ ดังนี้

1.1.1 ข้อมูลผู้เข้าร่วมโครงการ

ข้อมูลที่ได้มีทั้งนักวิจัย พี่เลี้ยงนักวิจัย ผู้ทรงคุณวุฒิ/พี่เลี้ยงซึ่งประกอบด้วยอาจารย์ในมหาวิทยาลัย นักวิชาการ ราษฎรชาวบ้านของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคกลาง - รัตนโกสินทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏ	ข้อมูลนักวิจัย		ผู้ทรงคุณวุฒิ/พี่เลี้ยงที่ประกอบด้วยนักวิชาการรวมทั้งปราชญ์ชาวบ้าน (Mentor & Peer)			
	นักวิจัยตาม Re-profile ณ ปัจจุบัน	นักวิจัย สาขาอื่น ๆ	ผู้ทรงคุณวุฒิ ตามคลัสเตอร์ Re-profiling	ผู้ทรงคุณวุฒิ สาขาอื่น ๆ	พี่เลี้ยงนักวิจัย ตามคลัสเตอร์ Re-profiling	พี่เลี้ยง นักวิจัย สาขาอื่น ๆ
จันทร์เกษม	24	11	5	2	5	-
พระนคร	2	2	2	-	5	-
บ้านสมเด็จพระเจ้าพระยา	9	-	-	-	-	-
ธนบุรี	5	1	4	6	1	4
สวนสุนันทา	-	-	-	-	-	-
สวนดุสิต	-	-	-	-	-	-
รวม	40	15	11	8	11	4

ข้อมูลที่ได้เนื่องจากขาดการนิยามร่วมที่ชัดเจนตั้งแต่ต้น จึงทำให้การตีความแตกต่างกัน บางมหาวิทยาลัยบางประเภทมีมาก บางประเภทมีน้อย ทั้งนี้ผลจากการแลกเปลี่ยนได้นิยามร่วมกัน ดังนี้

พี่เลี้ยง หมายถึง ผู้ที่มีความรู้ประสบการณ์งานชุมชนท้องถิ่นระดับหนึ่ง และสามารถช่วย แนะนำและติดตามงานวิจัยอย่างต่อเนื่อง ทั้งต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ รวมทั้งสามารถลงพื้นที่ร่วมกับ นักวิจัยเป็นครั้งคราวได้

ผู้ทรงคุณวุฒิ หมายถึง ผู้ที่มีความรู้ ประสบการณ์ด้านงานเพื่อชุมชนท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง สามารถให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์แก่นักวิจัยและยกระดับนักวิจัยได้เป็นอย่างดีแต่อาจไม่มีเวลา ในการลงพื้นที่หรือติดตามอย่างต่อเนื่อง

1.1.2 กระบวนการสรรหานักวิจัยเพื่อเข้าร่วมโครงการ

กระบวนการสรรหานักวิจัยเพื่อเข้าร่วมโครงการ ดำเนินการโดยให้แต่ละมหาวิทยาลัย ดำเนินการประชาสัมพันธ์หลายช่องทางเพื่อเชิญชวนนักวิจัยให้เข้าร่วมโครงการโดยบางมหาวิทยาลัย กำหนดกลุ่มเป้าหมายไม่ต่ำกว่า 5 คน บางมหาวิทยาลัยกำหนดกลุ่มเป้าหมายมากกว่า 5 คน บางมหาวิทยาลัยนักวิจัยสนใจสมัครเกินจำนวนที่ต้องการ ต้องมีการคัดเลือกโดยคำนึงถึงคุณสมบัติ ของการทำงานชุมชนท้องถิ่น

(1) ในช่วงเริ่มต้น สกว. และมหาวิทยาลัยคาดหวังว่านักวิจัยที่สมัครใจเข้าร่วม โครงการควรจะมีประสบการณ์ในการทำงานชุมชนอยู่ในระดับหนึ่งมาก่อน เพื่อให้การพัฒนาโจทย์ วิจัยสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็ว แต่ต่อมาเมื่อมีการดำเนินกิจกรรมใน ขั้นตอนต่าง ๆ ก็พบว่า นักวิจัยบางส่วนมีประสบการณ์ในการทำงานวิจัยในศาสตร์ของตนและมี บทเรียนในการบูรณาการกับศาสตร์อื่นน้อย นักวิจัยส่วนใหญ่มีประสบการณ์การบริการวิชาการแต่ ขาดประสบการณ์ในการลงพื้นที่ สำรวจและทำงานวิจัยกับชุมชนท้องถิ่น ในขณะที่โครงการคาดหวัง ให้เกิดการบูรณาการระหว่างศาสตร์ และการบูรณาการระหว่างมหาวิทยาลัยทั้งเชิงพื้นที่และเชิง ประเด็นในคราวเดียว นับว่าเป็นงานที่ยากและซับซ้อนสำหรับนักวิจัยใหม่ที่ต้องดำเนินการภายใน ระยะเวลาอันสั้น

(2) มีการถอนตัวของนักวิจัยบางส่วน เนื่องจากเห็นว่ากระบวนการเรียนรู้และพัฒนา โจทย์วิจัยใช้เวลาในการพัฒนานาน และผ่านการประชุมเสนอแนะหลายครั้งยังมิได้รับการอนุมัติทุน ประกอบกับมีภารกิจอื่นๆในมหาวิทยาลัยมาก จึงมีการถอนตัว

(3) หลายมหาวิทยาลัยคัดเลือกนักวิจัยโดยให้ความสำคัญกับคุณสมบัติ ความตั้งใจ ความมีจิตอาสา เสียสละ ความรักในการทำงานกับชุมชนท้องถิ่น การให้ความสำคัญกับประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับชุมชน สำหรับบางคนที่มีประสบการณ์ในการลงชุมชนน้อย แต่เคยทำวิจัยสะสมองค์ความรู้ ก็เปิดโอกาสให้เข้าร่วม จนในที่สุดมีนักวิจัยที่เข้าร่วมโครงการอย่างต่อเนื่องจำนวน 48 คน โดยแต่ละมหาวิทยาลัยทำการสำรวจศักยภาพของนักวิจัยของตนเอง และคัดเลือกนักวิจัยที่มีความสนใจเข้าร่วม โครงการพัฒนาศักยภาพนักวิจัย และจากการสำรวจข้อมูลนักวิจัยที่สนใจจะพัฒนาศักยภาพ พบว่า ในเบื้องต้นมีนักวิจัยต้องการเข้าร่วมโครงการพัฒนาศักยภาพนักวิจัย ดังนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏ	นักวิจัย		
	เป้าหมาย	นักวิจัยที่เข้าร่วมเมื่อเริ่มโครงการ	นักวิจัยที่เข้าร่วมจนสิ้นโครงการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม	5	6	6
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา	5	5	8
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา	5	5	15
มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี	5	5	7
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร	5	7	1
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต	5	5	12
รวม	30	33	48

จากข้อมูลดังกล่าว พบว่า ในช่วงจัดทำข้อเสนอโครงการ คณะกรรมการขับเคลื่อนได้กำหนด เป้าหมายการเข้าร่วมโครงการของนักวิจัยจากแต่ละมหาวิทยาลัยราชภัฏละ 5 คน ซึ่งเมื่อเริ่มดำเนินโครงการ แต่ละมหาวิทยาลัยมีนักวิจัยเข้าร่วมโครงการเป็นไปตามเป้าหมาย แต่มีอัตราการเพิ่มและลดของจำนวนนักวิจัยในแต่ละมหาวิทยาลัยเมื่อเสร็จสิ้นโครงการ ทั้งนี้อาจเกิดจากสาเหตุหลายประการ ดังนี้

(3.1) โครงการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่นนี้เป็นโครงการในระยะแรก เป็นปีที่ 1 ซึ่งเป็นการเริ่มบุกเบิกการทำงานที่บูรณาการกันระหว่างมหาวิทยาลัยซึ่งการทำงานจะต้องร่วมมือร่วมใจกัน รวมทั้งการทำงานวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่นจะต้องอาศัยระยะเวลานาน นักวิจัยจะต้องทุ่มเทเวลา ในการเข้าร่วมโครงการ ซึ่งมีกิจกรรมหลากหลาย เช่น การเข้าร่วมประชุม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ การลงพื้นที่ การเข้าร่วมนำเสนอข้อเสนอโครงการวิจัย ซึ่งนักวิจัยบางท่านมีภาระอื่นมากทำให้ไม่มีเวลาที่จะเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง จึงได้ถอนตัวออกจากโครงการไปบางส่วน

(3.2) นักวิจัยบางส่วนมีความคาดหวังว่าการเข้าร่วมโครงการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยและชุดข้อเสนอโครงการวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่นนี้ เมื่อเสร็จสิ้นโครงการข้อเสนอโครงการวิจัยจะได้รับการอนุมัติทุนจาก สกว. ซึ่งบางท่านได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากแหล่งทุนอื่นอยู่

และยังดำเนินการไม่แล้วเสร็จ จึงเกรงว่าหากได้รับทุนจาก สกว. อีก จะเป็นการซ้ำซ้อน จึงทำให้นักวิจัยบางท่านถอนตัวจากโครงการทำให้จำนวนนักวิจัยลดน้อยลง

(3.3) การเพิ่มขึ้นของนักวิจัย สำหรับบางมหาวิทยาลัยในกลุ่มภาคกลาง – รัตนโกสินทร์ เนื่องจากการจัดโครงการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยดังกล่าว กิจกรรมต่าง ๆ หมุนเวียนกันจัดโดยให้แต่ละมหาวิทยาลัยหมุนเวียนกันเป็นเจ้าภาพ ทั้งยังเปิดโอกาสให้นักวิจัยท่านอื่น ๆ ที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการตั้งแต่แรกสามารถเข้ารับการอบรมให้ความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันได้ทำให้นักวิจัยที่เห็นความสำคัญและสนใจเข้าร่วมโครงการเพิ่มมากขึ้น

(3.4) การพัฒนาโจทย์วิจัยในบางประเด็นเป็นการบูรณาการศาสตร์หลายศาสตร์เข้าด้วยกัน ผู้ทรงคุณวุฒิจึงได้แนะนำว่าควรหานักวิจัยที่ตรงกับศาสตร์มาร่วมทำวิจัย จึงได้มีการเชิญนักวิจัยที่ตรงกับโจทย์วิจัยเข้าร่วมโครงการจึงทำให้จำนวนนักวิจัยเพิ่มมากขึ้น

1.1.3 การวิเคราะห์ศักยภาพนักวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่น

การวิเคราะห์ศักยภาพนักวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่นจากเดิมพบว่าแต่ละมหาวิทยาลัยยังไม่มี การวิเคราะห์ จำแนกประเภทและคุณสมบัติของนักวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่นอย่างชัดเจน ส่วนใหญ่ จำแนกจากชื่อเรื่องงานวิจัยและพื้นที่งานวิจัย เช่น ถ้าเป็นงานวิจัยที่กลุ่มเป้าหมายคือคนในชุมชนท้องถิ่น หรือพื้นที่ในขอบเขตวิจัยเป็นพื้นที่ในชุมชนท้องถิ่นก็ถือว่าเป็นงานวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่น นอกจากนี้หากระเบียบวิธีวิจัยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนก็ถือว่าเป็นงานวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่น ซึ่งการจัดประเภทเช่นนี้ ยังขาดความชัดเจนเป็นระบบ และขาดการจำแนกตามความรู้ ประสบการณ์ ความต่อเนื่องยาวนานของการดำเนินงานวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่น จากการดำเนินโครงการร่วมกันในครั้งนี้ทำให้นักวิจัยในเครือข่ายเกิดความตระหนักร่วมกันในการสำรวจข้อมูลการจัดระดับและ ประเภทของนักวิจัยท้องถิ่น โดยทำความเข้าใจระดับของนักวิจัยดังนี้

- (1) นักวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่น
- (2) นักวิจัยพี่เลี้ยง
- (3) ผู้ทรงคุณวุฒินักวิจัย

โดยคาดหวังให้แต่ละมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภูมิภาคได้มีนักวิจัยของตนเอง มีพี่เลี้ยงของตนเอง และผู้ทรงคุณวุฒิ โดยคาดหวังว่าเมื่อมีความพร้อมงานบริการวิชาการรับใช้สังคม จะมีผู้ทรงคุณวุฒิของมหาวิทยาลัยราชภัฏที่มีความเข้าใจในบริบทของชุมชนและพันธกิจของมหาวิทยาลัย เมื่อประเมินผลตนเองเพื่อเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ

1.1.4 นักวิจัยพี่เลี้ยง

สิ่งที่ค้นพบโดยภาพรวมของการดำเนินงานโครงการนี้ พบว่า มหาวิทยาลัยบางมหาวิทยาลัยที่มีพี่เลี้ยงซึ่งทำวิจัยในพื้นที่ชุมชนอย่างต่อเนื่องและส่งต่อความรู้และประสบการณ์แก่นักวิจัยรุ่นใหม่มาจนถึงปัจจุบัน มีส่วนในการส่งผ่านความรู้ ประสบการณ์รวมทั้งอุดมคติ ความเป็นจิตอาสา เครือข่าย การยอมรับจากชุมชน ช่วยร่นระยะเวลาในการดำเนินงานได้มาก ซึ่งมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ที่มีความขาดช่วงในการส่งต่อทำให้ต้องเริ่มต้นใหม่และต้องใช้ความพยายามทุกด้านสูงขึ้น อย่างไรก็ตามการร่วมดำเนินโครงการในครั้งนี้ กระบวนการทำงานเป็นเครือข่ายได้ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ ได้สามารถลดระยะเวลาและขั้นตอนได้มากเช่นเดียวกัน

อย่างไรก็ตามจากตัวเลขเชิงปริมาณที่ได้ข้อมูลจากการสำรวจของผู้บริหาร พบว่า จำนวนพี่เลี้ยงยังคงมีน้อย โดยแต่ละมหาวิทยาลัยได้เสนอชื่อพี่เลี้ยงด้านชุมชนท้องถิ่นและเชิญให้เข้าร่วมการประชุมและเวทีเรียนรู้ในแต่ละครั้ง

ผลการพัฒนาพี่เลี้ยงเชิงคุณภาพในโครงการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยนี้ พบว่า ในปีที่ 1 ยังไม่มีกระบวนการพัฒนาพี่เลี้ยงได้มากนัก เนื่องจากพี่เลี้ยงขาดความต่อเนื่องในการเข้าร่วมกระบวนการ ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการจัดอบรม การลงพื้นที่ การประชุมการดำเนินงาน ส่วนใหญ่บทบาทการพัฒนานักวิจัยเป็นของวิทยากรภายนอก ซึ่งมาจากการประสานงานของ สกว. และ หน่วยงานประสานงานจัดการประชุม มีบางมหาวิทยาลัยเชิญพี่เลี้ยงภายในมาร่วมเสนอแนะเพื่อเป็นการฝึกปรือกับผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก ซึ่งก็ดำเนินการได้ดีเป็นการเสริมความเชื่อมั่นในระยะต่อไป

ดังนั้นในระยะต่อไปจึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่แต่ละมหาวิทยาลัยจะได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาพี่เลี้ยงอย่างเป็นระบบร่วมกันทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการตาม Re-profiling ในด้านต่าง ๆ

1.1.5 ปัญหาในการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลชุมชน

ปัญหาในการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลชุมชนของนักวิจัยที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่นแต่ละมหาวิทยาลัย เมื่อนักวิจัยได้ทำการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสภาพปัญหา และความต้องการของชุมชนที่แต่ละมหาวิทยาลัยรับผิดชอบ ซึ่งจากการลงพื้นที่ชุมชนต่าง ๆ มีข้อค้นพบ ดังนี้

(1) นักวิจัยยังขาดความเชี่ยวชาญในการสกัดปัญหาจากชุมชน การลงพื้นที่เป็นเพียงการถามข้อมูลบริบททั่วไป ยังไม่รู้วิธีการที่จะเจาะลึกถึงข้อมูลเชิงลึก รู้เพียงปรากฏการณ์ที่เห็นแต่ยังไม่สามารถวิเคราะห์ถึงปัญหาที่แท้จริงของชุมชนท้องถิ่นได้ ยังไม่ทราบถึงวิธีการตรวจสอบข้อมูลสามเส้าซึ่งเป็นวิธีที่จำเป็นสำหรับการทำวิจัยเชิงคุณภาพ ทำให้ไม่สามารถนำข้อมูลที่ได้มาเชื่อมโยงหรือบูรณาการกับศาสตร์ความรู้ที่ตนเองมีเพื่อกำหนดเป็นโจทย์วิจัยที่ชัดเจนได้

(2) เนื่องจากนักวิจัยที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาศักยภาพนี้ เป็นนักวิจัยหน้าใหม่ที่บ้านคนยังไม่มีประสบการณ์ในการทำวิจัยเชิงพื้นที่ แม้ในแต่ละพื้นที่จะมีการจัดให้ลงพื้นที่เพื่อสำรวจข้อมูลบริบทชุมชนหลายครั้ง นักวิจัยส่วนใหญ่เข้าร่วมทุกครั้ง

(3) ประเด็นการวิจัยที่มหาวิทยาลัยกลุ่มภาคกลาง – รัตนโกสินทร์ กำหนดคือการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ แต่ในการลงพื้นที่ในแต่ละครั้ง แม้นักวิจัยจะมีความตั้งใจในการลงพื้นที่มากแต่ผู้สูงอายุในชุมชนกลับมีส่วนร่วมน้อย บางพื้นที่มีเพียงผู้นำชุมชน ประธานกลุ่มต่าง ๆ มาร่วมพูดคุย แต่ไม่มีการเชิญผู้สูงอายุมาร่วมพูดคุยด้วย ทำให้ปัญหาที่ได้มาเป็นปัญหาที่มาจากมุมมองของผู้นำชุมชนหรือประธานกลุ่มต่าง ๆ เท่านั้น ซึ่งทำให้ไม่สามารถระบุชัดได้ว่าเป็นปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของผู้สูงอายุในพื้นที่ได้

1.1.6 ข้อดีของการลงพื้นที่ร่วมกัน

ข้อดีของการลงพื้นที่สำรวจชุมชนร่วมกันของนักวิจัยหลายมหาวิทยาลัยมีหลายประการ คือ

(1) ทำให้ได้เข้าใจบริบทพื้นที่ที่มหาวิทยาลัยอื่นทำงานชุมชนอยู่ได้ในระดับหนึ่ง แม้นไม่ลึกมากแต่ก็พอเป็นพื้นฐานในการร่วมแลกเปลี่ยน

(2) การลงพื้นที่ร่วมกันสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างนักวิจัยต่างมหาวิทยาลัยเป็นพื้นฐานอันดีในการทำโครงการในลักษณะบูรณาการศาสตร์และบูรณาการระหว่างมหาวิทยาลัยจากเดิมแม้มหาวิทยาลัยอยู่ติดกัน เช่น มหาวิทยาลัยสวนดุสิตกับมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาร่วมกัน แต่ไม่เคยทำวิจัยร่วมกัน หรือ มีความคุ้นเคยกันหรือมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี กับมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ก็เช่นกันอยู่ถนนฝั่งตรงข้ามกัน แต่ไม่เคยทำงานวิจัยร่วมกัน สำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษมและมหาวิทยาลัยพระนคร เคยทำงานร่วมกันอยู่บ้าง แต่ก็ไม่ได้ใกล้ชิดและต่อเนื่องเท่าที่ควร การทำงานร่วมกันในโครงการนี้ ส่งผลให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลและการดำเนินการที่ต่อเนื่องเพิ่มขึ้นไม่เพียงแต่มหาวิทยาลัยที่มีพื้นที่ใกล้ชิดกันเท่านั้น หากแต่ทั้งกลุ่มภาคกลาง – รัตนโกสินทร์ ก็เกิดการร่วมคิด ร่วมทำ และเกิดเครือข่ายที่มีกิจกรรมที่ต่อเนื่อง

1.1.7 ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการสำรวจชุมชนเพื่อนำมาเป็นโจทย์วิจัย

(1) ควรมีการถอดบทเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้การสำรวจชุมชนในบริบทต่าง ๆ ก่อนพัฒนาโจทย์วิจัย โดยมีการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลที่เป็นระบบ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ร่วมกันได้ทุกพื้นที่

(2) ควรมีพี่เลี้ยงนักวิจัยชุมชนที่มีประสบการณ์ เพื่อที่จะนำทีมวิจัยลงพื้นที่ไปค้นหาโจทย์วิจัยที่มาจากชุมชนอย่างแท้จริง เพราะนักวิจัยมักจะกำหนดหัวข้อการวิจัยโดยใช้ความสนใจของตนเองสร้างกรอบงานวิจัยขึ้นมาก่อนลงพื้นที่จริง

(3) การสื่อสาร หรือ ประสานงานระหว่างชุมชนกับนักวิจัยหรือผู้ประสานงาน ควรระบุถึงความต้องการของนักวิจัยให้ชัดเจนว่า ประเด็นสำคัญที่ต้องการจะพัฒนาคืออะไร เช่น การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ดังนั้น ผู้ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัย นอกจากจะเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนต่าง ๆ แล้ว ผู้สูงอายุควรจะมีส่วนร่วมตั้งแต่การกำหนดประเด็นปัญหาด้วย

(4) ควรมีการพัฒนาหลักสูตรนักจัดการวิจัยเชิงพื้นที่เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการทำวิจัยเชิงพื้นที่ การบูรณาการศาสตร์ความรู้ที่นักวิจัยมีเพื่อใช้ประโยชน์กับพื้นที่ได้

(5) บทเรียนที่ได้จากการพัฒนาโจทย์วิจัย คือ การเปลี่ยนผู้ทรงคุณวุฒิในหลายครั้งที่มีการประชุม ทำให้ผู้วิจัยสับสนในข้อเสนอแนะที่ได้รับจากผู้ทรงคุณวุฒิ เนื่องจากข้อเสนอแนะที่ได้รับเป็นข้อเสนอแนะที่กว้าง นักวิจัยที่ขาดประสบการณ์บางส่วนไม่สามารถแก้ไขข้อเสนอแนะให้เป็นไปตามข้อเสนอแนะได้

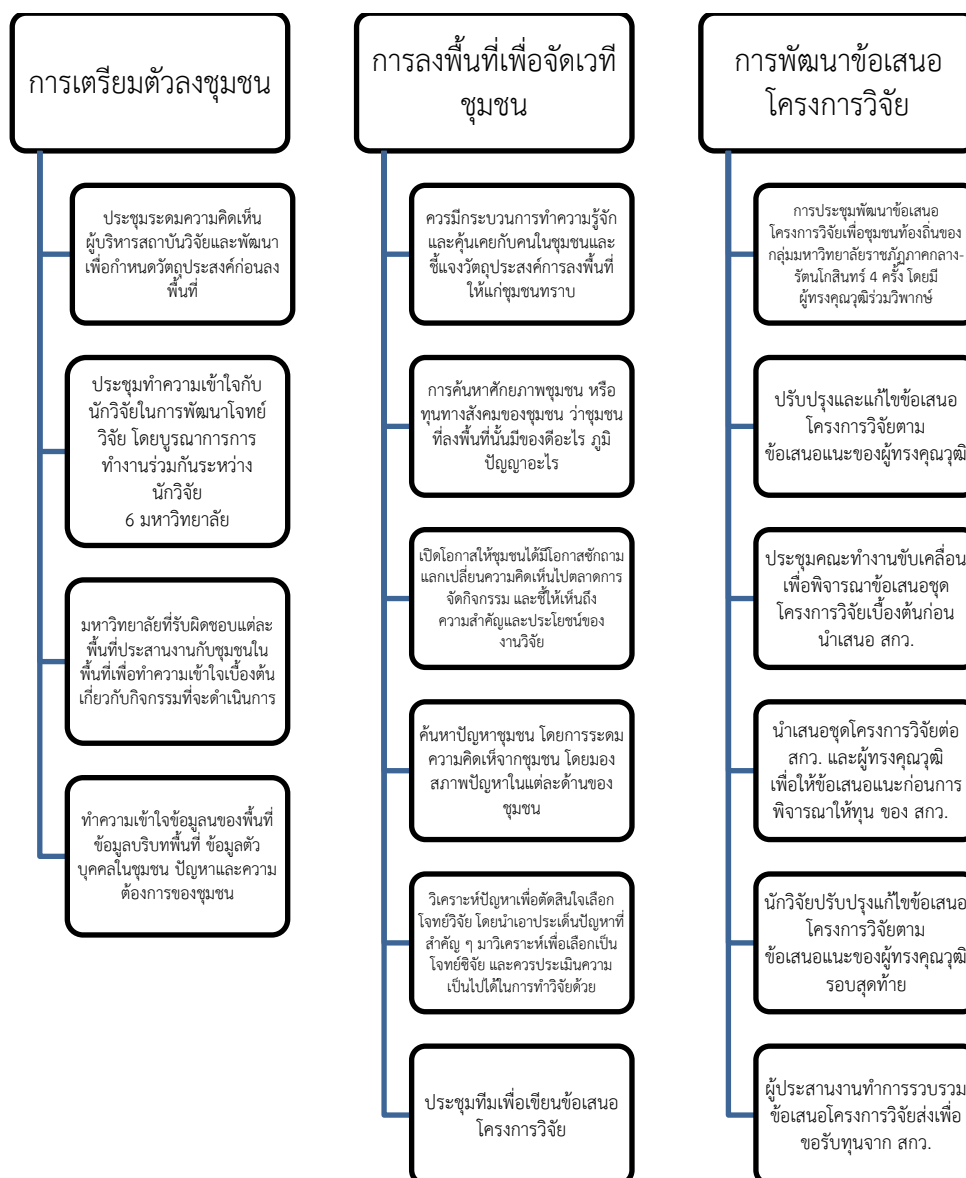
(6) การมีพี่เลี้ยงนักวิจัยที่เข้มแข็งก็จะช่วยให้การแก้ไขข้อเสนอโครงการวิจัยจากข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิใช้เวลาน้อยและมีคุณภาพมากขึ้นและในช่วงท้ายเนื่องจากได้รับข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่าน หลายประเด็นจากหลายเวที บางประเด็นได้ข้อเสนอแนะที่แตกต่างกันไป ประกอบกับสกว.ไม่ได้ให้ความมั่นใจว่าจะจัดทุนสนับสนุนบางส่วนให้ได้ นักวิจัยบางส่วนอ่อนล้า กำลังใจถดถอยและไม่ดำเนินการแก้ไขตามข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอีกโดยขอให้พิจารณาในส่วนที่แก้ไขแล้ว

1.2 ผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อพัฒนาศักยภาพนักวิจัยของกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏและข้อเสนอชุดโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ผ่านกระบวนการพัฒนาโจทย์วิจัยเพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

1.2.1 ขั้นตอนการการพัฒนาโจทย์วิจัยที่มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคกลาง – รัตนโกสินทร์

กระบวนการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยของกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏและข้อเสนอชุดโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่นเป็นขั้นตอนที่สำคัญในการบริหารจัดการช่วงต้นน้ำของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เป็นการวางงานวิจัยขึ้นนั้นจะเกิดขึ้นมาได้หรือไม่และเมื่อทำแล้วจะมีขอบเขตขนาดใด มีทิศทางอย่างไร เกิดผลกระทบอย่างไร มากน้อย เพียงใด ซึ่งงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นมีเป้าหมายอยู่ที่ผู้รับประโยชน์โดยตรงจากงานวิจัย คือ ชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่น โจทย์วิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่นจึงต้องมาจากปัญหาความต้องการของชุมชน และต้องมีความเป็นไปได้

ดังนั้นขั้นตอนการพัฒนาโจทย์วิจัยที่มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคกลาง – รัตนโกสินทร์ ได้ดำเนินการมีดังต่อไปนี้

1.2.2 การพัฒนาศักยภาพนักวิจัยในเชิงคุณภาพ

การพัฒนาศักยภาพนักวิจัยในเชิงคุณภาพ ซึ่งผลจากการพัฒนาศักยภาพนักวิจัย สรุปลงความเห็นจากแบบสำรวจความคิดเห็นของนักวิจัยที่เข้าร่วมโครงการ และสรุปนำเสนอและผ่านความเห็นชอบจากที่ประชุมของผู้บริหารสถาบันวิจัยในกลุ่มภาคกลางรัตนโกสินทร์ สรุปผลโดยภาพรวมได้ดังนี้

(1) ประโยชน์ที่นักวิจัยได้รับการพัฒนาศักยภาพ

(1.1) นักวิจัยที่เข้าร่วมโครงการได้พัฒนาองค์ความรู้เพิ่มพูนศักยภาพในด้านการทำวิจัย เพื่อชุมชนท้องถิ่น นักวิจัยได้ข้อคิด และเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจได้ระดมความคิดเห็นในการพัฒนาโจทย์วิจัยร่วมกัน รวมทั้งเรียนรู้การจัดทำแผนงานวิจัยซึ่งบูรณาการระหว่างนักวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏในกลุ่มภาคกลาง- รัตนโกสินทร์

(1.2) นักวิจัยที่เข้าร่วมโครงการได้พัฒนาเครือข่ายมีการบูรณาการด้านความรู้ มีการแลกเปลี่ยนความรู้ของนักวิจัยต่างสถาบันทั้งเครือข่ายในกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคกลาง – รัตนโกสินทร์ และเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น

(1.3) นักวิจัยที่เข้าร่วมโครงการมีความเข้าใจสภาพการณ์ ปัญหาและการพัฒนา โจทย์งานวิจัยที่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน

(1.4) นักวิจัยที่เข้าร่วมโครงการได้ตระหนักถึงความสำคัญของการวิจัยชุมชน รวมทั้งความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้เห็นมุมมองของการทำวิจัยในชุมชนที่มีกรอบเป็นตัวกำหนดซึ่งนักวิจัยสามารถที่จะหาโจทย์วิจัยได้ด้วยการลงชุมชน สัมภาษณ์ และสังเกต เพราะการวิจัยชุมชนท้องถิ่นโจทย์วิจัยจะต้องมาจากชุมชนอย่างแท้จริง ไม่ใช่เน้นที่ความสนใจของผู้วิจัยแต่เพียงฝ่ายเดียว

(1.5) ได้รับข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ วิทยากร และผู้ร่วมวิจัยจากหลาย ๆ สถาบัน ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิ วิทยากร แต่ละท่านล้วนแต่มีความเชี่ยวชาญในด้านการวิจัย ซึ่งได้ให้คำแนะนำที่เป็นประเด็นสำคัญและครอบคลุมรอบด้าน สร้างความมั่นใจให้กับนักวิจัยในการพัฒนา ข้อเสนอโครงการวิจัย รวมทั้งเสนอแนวทางแต่ละขั้นตอนอย่างละเอียดในแต่ละประเด็นโดยวิทยากร แต่ละท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญมาก รวมทั้งทุ่มเทและตั้งใจให้คำปรึกษาทุกหัวข้อพร้อมกับเสนอแนะแนวทางที่ผู้วิจัยยังไม่รู้ เพื่อที่จะนำไปสู่การทำวิจัยที่ดีขึ้น

(1.6) นักวิจัยได้รับความรู้ ความเข้าใจ ในกระบวนการต่าง ๆ ของการพัฒนาโจทย์วิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่น ตั้งแต่ชื่อโครงการ แนวคิด วัตถุประสงค์ ขอบเขตการวิจัย วิธีการดำเนินการวิจัย กระบวนการวิจัยที่ชัดเจน แกไขความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับกระบวนการวิจัย ในการทำให้ข้อเสนอโครงการงานวิจัยสมบูรณ์มากขึ้น

(1.7) เรียนรู้ถึงวิธีการดำเนินการวิจัยเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ของงานวิจัยที่มีคุณภาพและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงกับชุมชนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นผลดีต่อกระบวนการดำเนินงานวิจัยให้ถูกต้องเหมาะสม ทำให้สามารถปรับปรุงแก้ไขงานวิจัยที่ไม่ถูกต้อง และเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการพัฒนาหัวข้อการวิจัยที่จะนำไปสู่การวิจัยที่มีประโยชน์ต่อไป

2.1.2.3 ด้านการพัฒนาเครือข่าย

(1) โครงการนี้เป็นโครงการที่บูรณาการกันทั้งในเชิงประเด็น และเชิงพื้นที่ ซึ่งเป็นเรื่องยากสำหรับนักวิจัย แต่การทำงานระหว่างมหาวิทยาลัยเพื่อนักวิจัย มีส่วนช่วยสนับสนุนในการพัฒนาโจทย์วิจัยเป็นอย่างมาก เนื่องจากนักวิจัยที่มาจากหลากหลายสถาบันการศึกษาได้มีการติดต่อสัมพันธ์กัน ทำให้นักวิจัยเริ่มทำความรู้จักกัน มีการพูดคุยปรึกษาหารือต่างสถาบัน เพื่อเปิดมุมมอง เปิดโลกทัศน์ แลกเปลี่ยนข้อมูลที่เป็นในการพัฒนาหัวข้อในการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันภายในกลุ่ม ในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านระเบียบวิธีวิจัย การประสานงานในการลงพื้นที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสพการณ์ การวิเคราะห์ สังเคราะห์โจทย์วิจัย โดยทั้งนี้เมื่อมีการแบ่งกลุ่ม ลงพื้นที่เก็บข้อมูล การประชุมกลุ่ม ทำให้เกิดความร่วมมือแบบกัลยาณมิตร มีความสัมพันธ์ที่ดียิ่งขึ้นในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น พูดคุย ปรึกษา ให้กำลังใจกัน รวมทั้งร่วมกันระดมสมองเพื่อพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัย และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและองค์

ความรู้เฉพาะด้าน ให้การสนับสนุนและกำลังใจในการพัฒนาโจทย์วิจัยเพื่อที่จะทำงานร่วมกันให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

(2) ด้านการพัฒนาเครือข่ายในการพัฒนาโจทย์วิจัยร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัย ย่อมมีความเป็นไปได้ มีความเข้มแข็งและยั่งยืนมีประโยชน์ได้ เมื่อผู้วิจัยทุกท่านที่เข้าร่วมมีความสามัคคี มีความร่วมมือร่วมใจกัน เปิดใจกว้างและเปิดโอกาสให้ทุกคนแสดงความคิดเห็น เนื่องจากทุกท่านมีความรู้ความสามารถและทักษะที่ตรงกับโจทย์วิจัยมีผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นที่ปรึกษาที่มีความชำนาญการในแต่ละเครือข่ายและทุกเครือข่ายมีปัจจัยที่ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เช่น งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ รวมทั้งนักวิจัย พร้อมจะรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง และเห็นความสำคัญถึงประโยชน์ของการทำงานร่วมกันฉะนั้นการพัฒนาโจทย์ในการวิจัยจึงจะมีความเป็นไปได้หากทุกมหาวิทยาลัยมีมุมมองเหมือนกันและเห็นประโยชน์ร่วมกันเป็นสำคัญ เพราะมหาวิทยาลัยราชภัฏต่างๆ มีพื้นที่ชุมชนที่ใกล้เคียงชัดเจนที่สามารถให้บริการทางด้านงานวิจัยและบริการทางวิชาการ และอาจารย์ต่างๆ มีความสามารถทางด้านวิชาการและองค์ความรู้ที่พัฒนาร่วมกันทางด้านโจทย์วิจัยทางด้านนวัตกรรมและโจทย์วิจัยอื่นๆ ร่วมกันและเครือข่ายนี้จะยั่งยืนมากยิ่งขึ้นหากได้รับการสนับสนุนและให้ความร่วมมือทั้งกับองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชนรวมถึงชุมชนท้องถิ่น ในการให้ข้อมูลข่าวสารและพร้อมที่จะปฏิบัติตามร่วมกันมีการทำงานเป็นระบบ ติดตามงาน ความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่องและมีการประเมินผลสำเร็จของงาน เพื่อนำผลที่ได้มาพัฒนาปรับปรุงต่อไป

1.2.4 ด้านการดำเนินงานของสถาบันวิจัยและพัฒนาในกลุ่มภาคกลาง – รัตนโกสินทร์

การดำเนินงานของสถาบันวิจัยและพัฒนาในการคัดค้านักวิจัยสิ่งที่จะต้องคำนึงถึงคือ จะต้องคัดค้านักวิจัยที่มีจิตอาสาเสียสละ เนื่องจากการทำงานวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่นใช้เวลาในการลงพื้นที่ทำงานร่วมกับชุมชนนานต้องเสียสละเวลาในการลงพื้นที่ และทำงานเพื่อชุมชนท้องถิ่นของตน และเห็นประโยชน์ในการทำวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่นที่จะเกิดขึ้นกับทั้งชุมชนและนักวิจัยเอง ควรมีพี่เลี้ยงนักวิจัยที่จะสามารถจูงใจให้นักวิจัยใหม่เข้าร่วมโครงการ และพี่เลี้ยงที่มีความเชี่ยวชาญและคุ้นเคยกับพื้นที่ที่ทำวิจัย เพื่อที่จะนำทีมวิจัยลงพื้นที่ไปค้นหาโจทย์วิจัยที่มาจากชุมชนอย่างแท้จริง เพราะส่วนใหญ่นักวิจัยมักจะใช้ความสนใจและความต้องการของตนเองสร้างกรอบงานวิจัยขึ้นมาก่อนลงพื้นที่จริง และควรลงพื้นที่อย่างน้อย 3-5 ครั้ง เพื่อให้นักวิจัยได้รู้จักคุ้นเคยกับพื้นที่ และชุมชน ซึ่งจะทำให้สามารถพัฒนาโจทย์วิจัยชุมชนจากความต้องการหรือปัญหาของชุมชนอย่างแท้จริง

1.2.5 ด้านการสนับสนุนของผู้บริหาร

ผู้บริหารมีส่วนช่วยในการสนับสนุนผู้วิจัยในหลายๆด้าน ไม่ว่าจะเป็นการอำนวยความสะดวกต่างๆ การเดินทางความช่วยเหลือในหลายๆด้าน ทางด้านงบประมาณ สถานที่ การเดินทางไปประชุมอย่างเต็มที่ ร่วมรับฟัง ให้กำลังใจและแนะนำข้อมูลเพิ่มเติมในมิติต่าง ๆ ซึ่งก่อให้เกิดแรงผลักดันในการพัฒนาโจทย์วิจัยพร้อมกับให้คำปรึกษาแก่ผู้วิจัย

1.2.6 ทีมพี่เลี้ยงที่นักวิจัย

การมีทีมพี่เลี้ยงนักวิจัยสามารถปรึกษาได้อย่างต่อเนื่อง และมีผู้เชี่ยวชาญทางศาสตร์ แต่ละศาสตร์เป็นผู้ให้คำแนะนำเป็นอย่างดีเป็นสิ่งสนับสนุนการพัฒนาโจทย์วิจัยให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพได้

1.2.7 ด้านผลที่มีต่อการพัฒนาเครือข่าย

การดำเนินงานการพัฒนาโจทย์วิจัยร่วมกันนี้ เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างมหาวิทยาลัย มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ระหว่างวิทยาการ ระหว่างตัวผู้วิจัยด้วยตนเอง และระหว่างผู้จัดทำโครงการทุกท่าน มีความประทับใจผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อเสนอแนะแก่นักวิจัยที่ต้องพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัย มีความประทับใจและมีแรงผลักดันทำให้เห็นความสำคัญในการแก้ปัญหาให้กับชุมชนอย่างยั่งยืน ตัวนักวิจัยได้แบ่งปันความรู้ ประสบการณ์ มีน้ำใจ เอื้ออาทรช่วยเหลือและเป็นเครือข่ายที่เหนียวแน่น ก่อให้เกิดงานวิจัยที่มีคุณภาพ สามารถพัฒนาและนำผลงานวิจัยไปพัฒนาสังคมและประเทศชาติได้

1.3 ผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อพัฒนาข้อเสนอชุดโครงการวิจัยที่ตอบสนองการปรับยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ (Reprofiling) รายการกลุ่ม และตอบสนองนโยบายด้านการวิจัยของรัฐบาล

โดยภาพรวมการดำเนินงานในโครงการพัฒนาข้อเสนอชุดโครงการวิจัย มีการดำเนินงานร่วมกันเพื่อค้นหาวิธีการในการสร้างคุณค่าและความหมายใหม่ของการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่เหมาะสมกับกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยผ่านการร่วมทุนและทรัพยากรการวิจัย การร่วมกันทำงานกับผู้ใช้ประโยชน์จากงานวิจัยในการพัฒนาโจทย์วิจัย มีกระบวนการสร้างความรู้ร่วมกัน มีการทำงานข้ามศาสตร์ร่วมกันทั้งในระดับมหาวิทยาลัยและระหว่างมหาวิทยาลัย โดยเมื่อสิ้นสุดโครงการแล้ว ชุดข้อเสนอโครงการวิจัยที่นักวิจัยได้พัฒนาขึ้น ตอบสนองการปรับยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ (Re-profiling) รายการกลุ่ม ที่ตอบสนองนโยบายด้านการวิจัยของรัฐบาล โดยผลลัพธ์ของข้อเสนอชุดโครงการวิจัยและจำนวนนักวิจัยที่ผ่านกระบวนการพัฒนาศักยภาพเมื่อสิ้นสุดโครงการมีดังนี้

แผนงานวิจัย	โครงการวิจัยย่อย	จำนวนนักวิจัย		รวมงบประมาณ
		นักวิจัยมหาวิทยาลัย	นักวิจัยชุมชน	
แผนงานวิจัยที่ 1 แผนวิจัยริมคลอง	7 โครงการย่อย	18 คน	-	5,004,959
แผนงานวิจัยที่ 2 แผนวิจัยคลองโยง	7 โครงการย่อย	11 คน	20 คน	5,456,050
แผนงานวิจัยที่ 3 แผนวิจัยบางกระบือ	5 โครงการย่อย	16 คน	3 คน	3,710,315
โครงการวิจัยเดี่ยว	1 โครงการ	3 คน	3 คน	697,800
รวม	3 แผนงานวิจัย 20 โครงการย่อย 1 โครงการเดี่ยว	48 คน	26 คน	14,869,124

ชื่อโครงการวิจัย	รายชื่อนักวิจัย (ระบุหัวหน้าโครงการ/ผู้ร่วมวิจัย)	หน่วยงาน	งบประมาณ
การวิเคราะห์องค์ประกอบ ตัวบ่งชี้ คุณภาพชีวิตของกลุ่มผู้สูงอายุในเขตกลุ่ม แม่น้ำท่าจีน – นครไชยศรี จังหวัด นครปฐม	หัวหน้าโครงการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิทยา วิสูตรเรืองเดช ผู้ร่วมวิจัย ดร.เพียรทิพย์ โรจปัญญานายตลย์ จิรโชคโสภณ นักวิจัยชุมชน นายไพบุลย์ สวัสดิ์จัยนางอารมณ์ สุขาบุรณ์ นายประทีป เหลืองทองคำ	มหาวิทยาลัย ราชภัฏบ้านสมเด็จ เจ้าพระยา	697,800

แผนงานวิจัย - ชื่อโครงการวิจัย	รายชื่อนักวิจัย (ระบุหัวหน้าโครงการ/ผู้ร่วมวิจัย)	หน่วยงาน	งบประมาณ
แผนงานวิจัยที่ 1 “การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุริมคลองในเขตกรุงเทพมหานคร” ผู้อำนวยการแผนงาน ดร. ปัญญา ประดิษฐ์บาทภา มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม			555,000
โครงการวิจัยย่อยที่ 1 เรื่อง “แนวทางการจัดการสวัสดิการ สังคมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุใน เขตริมคลอง กรุงเทพมหานคร”	หัวหน้าโครงการ อาจารย์ทัศนีย์ปิ่นสวัสดิ์ ผู้ร่วมวิจัย อาจารย์ดวงทอง ลินชัย	มหาวิทยาลัย ราชภัฏจันทรเกษม	556,559
โครงการวิจัยย่อยที่ 2 เรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ด้านอาหารสำหรับผู้สูงอายุริมคลอง ใน เขตกรุงเทพมหานคร”	หัวหน้าโครงการ อาจารย์ศศิอาภา บุญคง ผู้ร่วมวิจัย อาจารย์บุษกร สุทธิประภา นางสาวช้ายทอง ชุนทสุวรรณ	มหาวิทยาลัย ราชภัฏธนบุรี	400,000
โครงการวิจัยย่อยที่ 3 เรื่อง “การส่งเสริมการเดินทางท่องเที่ยว ผู้สูงอายุ กลุ่มติดเตียง ของชุมชนริมคลอง ในเขตกรุงเทพมหานคร”	หัวหน้าโครงการ อาจารย์ชมพรรณ จันทิมา	มหาวิทยาลัย ราชภัฏธนบุรี	1,180,000
โครงการวิจัยย่อยที่ 4 เรื่อง “การพัฒนาสื่อสำหรับผู้สูงอายุใน การพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนริม คลองในเขตกรุงเทพมหานคร”	หัวหน้าโครงการ อาจารย์กอบทอง ลาตคัม ผู้ร่วมวิจัย อาจารย์สันติภูมิ ราชวิชาอาจารย์สายชลทองคำ อาจารย์วิจิตา สิริทรัพย์เจริญ	มหาวิทยาลัย ราชภัฏจันทรเกษม	1,053,200
โครงการวิจัยย่อยที่ 5 เรื่อง “การพัฒนากิจกรรมส่งเสริมการ เพิ่มขีดความสามารถในการจำของ ผู้สูงอายุชุมชนริมคลองในเขต กรุงเทพมหานคร”	หัวหน้าโครงการ อาจารย์ชนิษฐา แนนอุดร	มหาวิทยาลัย ราชภัฏธนบุรี	350,000

แผนงานวิจัย - ชื่อโครงการวิจัย	รายชื่อนักวิจัย (ระบุหัวหน้าโครงการ/ผู้ร่วมวิจัย)	หน่วยงาน	งบประมาณ
แผนงานวิจัยที่ 1 “การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุริมคลองในเขตกรุงเทพมหานคร” ผู้อำนวยการแผนงาน ดร. ปัญญา ประดิษฐ์บาทภา มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม			555,000
โครงการวิจัยย่อยที่ 6 เรื่อง “นวัตกรรมอุปกรณ์ป้องกันการหกล้มและพุงร่างกายสำหรับผู้สูงอายุในการดำเนินชีวิตประจำวัน”	หัวหน้าโครงการ อาจารย์วงศ์ทอง เขียนวงศ์ ผู้ร่วมวิจัย อาจารย์จุฬาลักษณ์ จารุจฑารัตน์ อาจารย์ภาสิต ทินนาม อาจารย์พีระพงษ์ ยืนยงชัยวัฒน์ อาจารย์ณัฐวดี รัตนธรรมวัฒน์ อาจารย์ประมุล อรุณจรัส	มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา	530,200
โครงการวิจัยย่อยที่ 7 เรื่อง “การออกแบบพื้นที่เพื่อการสนทนากันเพื่อสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ กรณีศึกษา : ชุมชนริมคลองเปรมประชากร ชุมชนริมคลองลาดพร้าว ชุมชนริมคลองกุ๊กจีน”	หัวหน้าโครงการ อาจารย์สุพจน์ พรหมพยัคฆ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร	380,000
รวม			5,004,959

แผนงานวิจัย - ชื่อโครงการวิจัย	รายชื่อนักวิจัย (ระบุหัวหน้าโครงการ/ผู้ร่วมวิจัย)	หน่วยงาน	งบประมาณ
แผนงานวิจัยที่ 2 “การพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มผู้สูงอายุในเขตลุ่มแม่น้ำท่าจีน- นครไชยศรี ต.คลองโยง อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม” ผู้อำนวยการแผนงานวิจัย นายธัชกร ภัทรพันธุ์ มรภ. ธนบุรี			550,000
โครงการวิจัยย่อยที่ 1 เรื่อง “ศูนย์กลางสุขภาพเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้สูงอายุในชุมชน ตำบลคลองโยง อำเภอฟุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม”	หัวหน้าโครงการ อาจารย์วิภากร สอนสนาม ผู้ร่วมวิจัย นางสาวมณฑนาวดี เมธพัฒนะ นางสาวมลฤดี โพธิ์พิจารย์ นักวิจัยชุมชน นางสรารักษ์ สุขเปรมศรี นางกัญญา วงศ์กาญ	มหาวิทยาลัย ราชภัฏสวนสุนันทา	713,020
โครงการวิจัยย่อยที่ 2 เรื่อง “การนำนโยบายสุขภาพของผู้สูงอายุไปสู่การปฏิบัติอย่างทั่วถึงในชุมชนคลองโยง อำเภอฟุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม”	หัวหน้าโครงการ อาจารย์พิมพ์พนา ศรีบุญพรรัฐ นักวิจัยชุมชน นางสาวรัตนภรณ์ สายบุญจันทร์ นายพรภิรมย์ อ่อนสัมพันธ์	มหาวิทยาลัย ราชภัฏสวนสุนันทา	696,000
โครงการวิจัยย่อยที่ 3 เรื่อง “การวิจัยและพัฒนาการจัดการทรัพยากรกายภาพที่อยู่อาศัยที่เอื้อต่อการพักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุในชุมชนคลองโยง ตำบลคลองโยง อำเภอฟุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม”	หัวหน้าโครงการ อาจารย์มนพัทธ์ สีขาว นักวิจัยชุมชน นายบุญเลิศ สุ่มประเสริฐ นายชูชีพ นาคเรืองศรี นางบุญเสริม สวัสดิ์แดง	มหาวิทยาลัย ราชภัฏสวนสุนันทา	798,380
โครงการวิจัยย่อยที่ 4 เรื่อง “การพัฒนาารูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนตำบลคลองโยง อำเภอฟุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม”	หัวหน้าโครงการ อาจารย์จิระวดี หาญฤทธา ผู้ร่วมวิจัย ผศ.ดร.สิทธิชัย ธรรมเสนห์ นักวิจัยชุมชน นายสมผล โสภาผิว นางสาวดรุณี ชื่นแสงจันทร์ นางวันเพ็ญ ไชยยะ นายสมลักษณ์ อ่อนสัมพันธ์	มหาวิทยาลัย ราชภัฏสวนสุนันทา	759,150
โครงการวิจัยย่อยที่ 5 เรื่อง “การพัฒนาารูปแบบการเรียนรู้ของประชาชนชาวบ้านและผู้สูงอายุในชุมชนคลองโยงด้วยกระบวนการมีคฤศ์ผู้สูงอายุ”	หัวหน้าโครงการ อาจารย์พิมพ์พางา เพ็ญนาเรนทร์ นักวิจัยชุมชน นางสมร กิ่งสวัสดิ์ นางเจ็ก เจริญมี	มหาวิทยาลัย ราชภัฏธนบุรี	765,200
โครงการวิจัยย่อยที่ 6 เรื่อง “การจัดการความรู้เพื่อส่งเสริมความสุขและความภาคภูมิใจในตนเองของผู้สูงอายุในชุมชนตำบลคลองโยง อำเภอฟุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม”	หัวหน้าโครงการ อาจารย์ชัยวัฒน์ วารี ผู้ร่วมวิจัย อาจารย์มนพัทธ์ สีขาว นักวิจัยชุมชน นางเนตรชนก หาระสาร พ.ท.ประเสริฐ อ่อนสัมพันธ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวน สุนันทา	784,300
โครงการวิจัยย่อยที่ 7 เรื่อง “กระบวนการส่งเสริมเอกลักษณ์อาชีพสำหรับผู้สูงอายุของเป้าหมายเฉพาะในหมู่บ้านคลองโยง ตำบลคลองโยง อำเภอฟุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม”	หัวหน้าโครงการ อาจารย์ธัชกร ภัทรพันธุ์ นักวิจัยชุมชน นางสมทรง ม่วงพารา นายสังเวียน เทียงสมพงษ์ นางเชือ นาคเรืองศรี	มหาวิทยาลัย ราชภัฏธนบุรี	390,000
รวมงบประมาณทั้งหมด			5,456,050

แผนงานวิจัย - ชื่อโครงการวิจัย	รายชื่อนักวิจัย (ระบุหัวหน้าโครงการ/ผู้ร่วมวิจัย)	หน่วยงาน	งบประมาณ
แผนงานวิจัยที่ 3 “การพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มผู้สูงอายุในเขตลุ่มแม่น้ำท่าจีน ตำบลบางกระบือ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม” ผู้อำนวยการแผนงานวิจัย นางสาวฐิตา พุ่มเฒ่า มหาวิทยาลัยสวนดุสิต			277,915
โครงการวิจัยย่อยที่ 1 เรื่อง “การวิจัยและพัฒนาศูนย์การเรียนรู้สุขภาวะสำหรับผู้สูงอายุ	หัวหน้าโครงการ ผศ.ดร.ศรีสุตา วงศ์วิเศษกุล ผู้ร่วมวิจัย ดร.ดวงเนตร ธรรมกุล นางอัจฉรา อินพาเพียร นางนาลยา อารยโพธิ์ทอง	มหาวิทยาลัย สวนดุสิต	852,000
โครงการวิจัยย่อยที่ 2 เรื่อง “การวิจัยและพัฒนากิจกรรมนันทนาการ ผู้สูงอายุในชุมชนตำบลบางกระบือ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม	หัวหน้าโครงการ ผศ.ดร.วันเพ็ญ ควรสมาน นักวิจัยชุมชน นางชนิกา อรุณรัตน์ไพศาล นางอัจฉรา อินพาเพียร นายพิชัย ทศวรรณ	มหาวิทยาลัย สวนดุสิต	822,000
โครงการวิจัยย่อยที่ 3 เรื่อง “การศึกษาแนวทางการพัฒนาการตลาดการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุชุมชนตำบลบางกระบือ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม”	หัวหน้าโครงการ นางสาวรุ่งนภา เลิศพัชรพงศ์ ผู้ร่วมวิจัย นางไพโรจน์ เวชัญญะกุล นักวิจัยชุมชน นางวงเดือน อินทสร	มหาวิทยาลัย สวนดุสิต	829,200
โครงการวิจัยย่อยที่ 4 เรื่อง “การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมศักยภาพภูมิปัญญาแพทย์แผนไทยในผู้สูงอายุในชุมชนตำบลบางกระบือ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม”	หัวหน้าโครงการ อาจารย์พิษณุภา อัดตโนรักษ์ ผู้ร่วมวิจัย นางอัจฉรา แก้วน้อย นางสาวสุชาดา มานอก นางสาวพิษณุภา อินทร์พรหม นางวรรณภา ชื่นวัฒนา นายจตุพร พันธ์ไธย	มหาวิทยาลัยราชภัฏ บ้านสมเด็จเจ้าพระยา	484,000
โครงการย่อยที่ 5 เรื่อง “การพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมทองม้วนเพื่อสุขภาพโดยใช้สารจากมอลติทอลเพื่อสร้างรายได้แก่กลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนบางกระบือ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม”	หัวหน้าโครงการ อาจารย์ณิกานต์ นันวันดี ผู้ร่วมวิจัย นางสาวบุษราคัม สีดาเหลือง	มหาวิทยาลัย สวนดุสิต	445,200
รวมงบประมาณ			3,710,315

โดยเมื่อสิ้นสุดโครงการ สถาบันวิจัยและพัฒนาได้ทำการส่งข้อเสนอโครงการวิจัยให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมิน โดยมีข้อเสนอแนะของโครงการวิจัยในภาพรวม ดังนี้

1. ข้อเสนอโครงการวิจัยบางโครงการนักวิจัยมีแนวคิดดี แต่ระเบียบวิธีวิจัยไม่ชัดเจน ทำให้นักวิจัยแสดงรายละเอียดวิธีวิจัยแต่ละขั้นตอนให้ชัดเจน
2. การทบทวนวรรณกรรมมีน้อย ไม่ครอบคลุมประเด็นการวิจัย ไม่สามารถนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้

3. ข้อเสนอโครงการวิจัยบางโครงการความสำคัญและที่มาของปัญหาไม่ชัดเจน ไม่แสดงให้เห็นถึงปัญหาและความต้องการของชุมชนที่แท้จริง
4. วิธีดำเนินการวิจัยไม่ชัดเจน เช่น การระบุประชากรและกลุ่มตัวอย่างในแต่ละขั้นตอน การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง เกณฑ์ในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
5. ข้อเสนอโครงการวิจัยบางโครงการ เป็นการพัฒนากิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ แต่ไม่มีตัวอย่างของกิจกรรม จำนวนครั้งที่ดำเนินกิจกรรม เวลาที่ใช้ในแต่ละกิจกรรม แต่ละครั้งกิจกรรมมีอะไรบ้าง ทำอย่างไร และมีกี่กิจกรรม
6. ไม่มีการสร้างเครื่องมือที่ใช้สำหรับการวัดผลสำเร็จของโครงการวิจัย เช่น การพัฒนาความจำของผู้สูงอายุ แต่ไม่มีการสร้างแบบทดสอบเพื่อวัดว่าหากผู้สูงอายุมีความจำดีขึ้นจะวัดได้อย่างไรหรือ การวัดความสุขของผู้สูงอายุควรมีการสร้างแบบวัดความสุขและความภาคภูมิใจของผู้สูงอายุ
7. ข้อเสนอโครงการวิจัยบางโครงการนักวิจัยได้ประโยชน์จากชุมชนฝ่ายเดียวดังนั้น การออกแบบการวิจัย ควรให้หลายฝ่ายได้รับประโยชน์ด้วย เช่น ชุมชน มหาวิทยาลัย หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ฯลฯ
8. เนื่องจากประเด็นในการพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัยของกลุ่มภาคกลาง – รัตนโกสินทร์ คือ ประเด็นคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ แต่เมื่อสิ้นสุดโครงการยังมีข้อเสนอโครงการวิจัยบางโครงการเป็นการวิจัยด้านการท่องเที่ยวและไม่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ
9. ข้อเสนอโครงการวิจัยบางโครงการกิจกรรมการดำเนินงานวิจัยไม่สอดคล้องกับงบประมาณที่เสนอขอทำให้งบประมาณสูงเกินไป

2. กิจกรรมการดำเนินงานโครงการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยและพัฒนาชุดข้อเสนอโครงการวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่น กิจกรรมในโครงการมีดังนี้

2.1 การประชุมพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่นของกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคกลาง-รัตนโกสินทร์”ครั้งที่ 1

กิจกรรมดังกล่าวจัดขึ้นในวันพฤหัสบดีที่ 7 กรกฎาคม 2559 เวลา 08.30–16.30 น. ณ ห้องประชุมจันทรา-กาญจนาภิเษก ชั้น 8 อาคาร 15 ชั้น (อาคารจันทรา – กาญจนาภิเษก) มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม โดยได้เชิญวิทยากรจากมหาวิทยาลัยเกริก ได้แก่ อาจารย์ปรีชา ปิยจันทร์ มาให้ความรู้ ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการทำวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่น โดยการประชุมดังกล่าว มีผู้บริหาร อาจารย์และนักวิจัยจาก 6 มหาวิทยาลัย เข้าร่วมประชุม

การแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่น โดยอาจารย์ปรีชา ปิยจันทร์ มหาวิทยาลัยเกริกซึ่งร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องการวิจัยท้องถิ่น และให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการทำวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่น จากนั้นเป็นการหารือแนวทางการพัฒนาข้อเสนอโครงการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น และการลงมือปฏิบัติการคิดโจทย์วิจัย ประเด็นปัญหาที่จะนำมาสู่การพัฒนาเป็นข้อเสนอโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นโดยผศ.ณรงค์ศักดิ์ จักรกรณ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

นอกจากนี้ นักวิจัยยังได้นำเสนอ (ร่าง) ข้อเสนอเชิงหลักการ (Concept Paper) ต่อวิทยากร และมีการปรับแก้ไขตามข้อเสนอแนะ ทั้งนี้การประชุมเชิงปฏิบัติการดังกล่าว มีผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา ทั้ง 6 มหาวิทยาลัย เป็นที่ปรึกษาตลอดระยะเวลาการประชุมเชิงปฏิบัติการ และมีผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก และเจ้าหน้าที่ประสานงานโครงการของ สกว. ร่วมให้ข้อเสนอแนะเพื่อให้ได้เป็นข้อเสนอโครงการวิจัยที่สมบูรณ์

2.2 การประชุมพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่นของกลุ่มมหาวิทยาลัย ราชภัฏภาคกลาง-รัตนโกสินทร์ ครั้งที่ 2

กิจกรรมดังกล่าวจัดขึ้นในวันที่ 30 สิงหาคม 2559 เวลา 08.30 – 16.30 น. ณ ห้องประชุม คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครโดยครั้งนี้ได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ รศ.ดร.พีรเดช ทองอำไพ ผู้อำนวยการสถาบันคลังสมองแห่งชาติ บรรยายให้ความรู้แก่นักวิจัย เรื่อง “การทำวิจัยเชิงพื้นที่” จากนั้นจึงให้นักวิจัยนำเสนอข้อเสนอโครงการวิจัย สรุปและให้ข้อเสนอแนะ แนวทางพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัยจากการนำเสนอข้อเสนอโครงการวิจัยของนักวิจัยทั้ง 6 มหาวิทยาลัยแล้ว ผู้ทรงคุณวุฒิได้ข้อเสนอแนะสำหรับการปรับปรุงข้อเสนอโครงการวิจัยโดยภาพรวม ดังนี้

1. การดำเนินการวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่น การจะพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชน ท้องถิ่นควรหาข้อมูลเบื้องต้นก่อนว่าภายในชุมชนมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่จะทำการวิจัยมากน้อย เพียงใด การศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุควรศึกษาอะไร ได้แก่ ปัญหาและอุปสรรคของชุมชนคือ ศักยภาพของผู้สูงอายุในชุมชนมีอะไรบ้างความต้องการของผู้สูงอายุในชุมชนและแนวทางในการ พัฒนาผู้สูงอายุในชุมชนเป็นอย่างไร

2. ข้อเสนอโครงการวิจัย บางโครงการยังเริ่มต้นจากความต้องการของนักวิจัยมากกว่าเป็น ความต้องการของชุมชนซึ่งในการถามความเห็นจากชุมชน ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนได้พูดให้มากๆ นักวิชาการควรพูดน้อยๆ เพื่อให้ได้ความต้องการของชุมชนที่แท้จริง

3. การบูรณาการชุดโครงการระหว่างมหาวิทยาลัย ทีมบริหารงานวิจัยควรเริ่มต้นจากการ กำหนดประเด็นร่วมให้ชัดเจน การลงพื้นที่จะทำให้ประเด็นไม่ซ้ำซ้อนและมีทิศทางร่วม แต่ของกลุ่ม ดำเนินการลงพื้นที่แล้ว จึงต้องบูรณาการแบบย้อนศร คือ นำประเด็นวิจัยที่นักวิจัยเสนอมา ทีมผู้บริหารนำมาบูรณาการ ทั้งนี้เพื่อให้มีทิศทางร่วมกัน

4. การบูรณาการโจทย์วิจัยระหว่างมหาวิทยาลัยในกลุ่มรัตนโกสินทร์ ควรทดลองบูรณาการ ว่า ในเขตกรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยใด ควรเป็นแกนในเรื่องใดที่คล้ายคลึงกัน บางประเด็นเป็นไปได้หรือไม่ที่จะร่วมกันไปดำเนินการในพื้นที่ชุมชนเดียวกัน เช่นการเก็บข้อมูลในพื้นที่ให้กว้างขึ้นใน ชุมชนพื้นที่มหาวิทยาลัยอื่นๆได้ ซึ่งหากทำได้จะเป็นความท้าทายและเป็นรูปแบบใหม่ในการบูรณาการ

5. ควรปรับชื่อเรื่องให้เป็นการวิจัยที่อยู่ในชุดโครงการเดียวกันมากขึ้น

2.3 การประชุมพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่นของกลุ่มมหาวิทยาลัย ราชภัฏภาคกลาง-รัตนโกสินทร์” ครั้งที่ 3

กิจกรรมดังกล่าวจัดขึ้นในวันจันทร์ที่ 26 กันยายน 2559 เวลา 08.30 – 16.30 น. ณ ห้องกาหลา โรงแรมสวนดุสิตเพลส มหาวิทยาลัยสวนดุสิต เนื่องจากการดำเนินงานที่ผ่านมา นักวิจัยได้แบ่งกลุ่มวิจัยเป็นกลุ่มต่าง ๆ แต่ยังไม่มิติศทางงานวิจัยที่ชัดเจน และคณะทำงานได้เห็นความสำคัญและความจำเป็นในการพัฒนาแผนงานวิจัย จึงได้เชิญ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุภาวดี โพธิยะราช รองผู้อำนวยการด้านการวิจัยมุ่งเป้าฯ สกว. บรรยายให้ความรู้แก่นักวิจัย เรื่อง “Research Mapping” เพื่อให้ นักวิจัยมีความเข้าใจถึงวิธีการพัฒนาแผนงานวิจัย เพื่อที่นักวิจัยจะได้นำความรู้ที่ได้รับไปร่วมกันพัฒนาแผนงานวิจัยให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

จากนั้นนักวิจัยได้ แบ่งกลุ่มฝึกปฏิบัติการการจัดทำ “Research Mapping” ทำการบูรณาการโจทย์วิจัย “การพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มผู้สูงอายุในภาคกลาง - รัตนโกสินทร์” โดยทำการกำหนดชุมชนเป้าหมาย พื้นที่ที่จะทำการศึกษา กำหนดโจทย์ของโครงการย่อย กำหนดแผนการลงพื้นที่เพื่อสำรวจความต้องการและปัญหาของชุมชน ทำการคัดเลือกผู้ประสานงานแผนและตัวแทนของชุมชนในแต่ละแผน ซึ่งแบ่งกลุ่มตามประเด็นการวิจัย คือ ด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ด้านอาหาร และ ด้านนันทนาการซึ่งจากกิจกรรมครั้งนี้ทำให้นักวิจัยได้รับความรู้เรื่อง “Research Mapping” และได้ร่วมกันพัฒนาแผนงานวิจัยให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน วางแผนการลงพื้นที่เพื่อสำรวจข้อมูลปัญหาและความต้องการของชุมชน เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวไปพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัยของแต่ละมหาวิทยาลัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นเพื่อเตรียมนำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิต่อไป

2.4 การลงพื้นที่สำรวจข้อมูลความต้องการและปัญหาของชุมชน

การลงพื้นที่เก็บข้อมูล สำหรับนักวิจัยหน้าใหม่เป็นเรื่องท้าทาย เนื่องจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูล ทำให้นักวิจัยมีทักษะเพิ่มขึ้นหลายด้าน เช่น ทักษะการติดต่อสื่อสาร วิธีการได้มาซึ่งความรู้โดยละเอียด การวางแผนดำเนินงาน ฯ การลงพื้นที่เพื่อศึกษาชุมชน จึงเป็นกระบวนการในการเข้าไปศึกษา เรียนรู้ทำความเข้าใจเรื่องราวของชุมชนที่นักวิจัยสนใจ เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอดีต สถานการณ์ปัจจุบัน ปัจจัยแวดล้อมในชุมชน

การลงพื้นที่ชุมชน ทำความรู้จักกับชุมชนก่อนที่จะลงมือทำงานถือเป็นหัวใจสำคัญ และมีผลต่อความสำเร็จของการทำวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่น เพราะนอกจากจะทำให้สามารถกำหนดเป้าหมายและทิศทางการพัฒนาได้อย่างตรงความต้องการและสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของชุมชนแล้ว การเข้าใจชุมชนเป้าหมายอย่างลึกซึ้งจะทำให้การดำเนินงานร่วมกันชุมชนได้ง่าย ราบรื่น และได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย

ดังนั้น นักวิจัยที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่น แต่ละมหาวิทยาลัย จึงได้ทำการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสภาพปัญหา และความต้องการของชุมชนที่แต่ละมหาวิทยาลัยรับผิดชอบ ดังนี้

2.4.1 การลงพื้นที่สำรวจปัญหาและความต้องการของชุมชนคลองโยง จังหวัดนครปฐม

สรุปผลการลงพื้นที่ชุมชนตำบลคลองโยง ตำบลคลองโยง อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดนครปฐม

สภาพทั่วไปของชุมชน

ตำบลคลองโยงตั้งอยู่ในพื้นที่อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดนครปฐม พื้นที่ส่วนใหญ่ของหมู่บ้านอยู่ติดลำคลอง ซึ่งมีระยะทางประมาณ 9 กิโลเมตร คลองโยงเชื่อมต่อระหว่างแม่น้ำท่าจีนกับแม่น้ำเจ้าพระยา มีจำนวน 8 หมู่บ้าน หมู่ที่ 1 มีพื้นที่ส่วนใหญ่ของหมู่บ้านอยู่ติดคลองโยง เป็นหมู่บ้านเกษตรกรรม มีพื้นที่ประมาณ 3,200 ไร่ (5.12 ตารางกิโลเมตร) พื้นที่เป็นที่ราบลุ่มอุดมสมบูรณ์ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นนาข้าว สวนผักและบ้านอยู่อาศัย มีจำนวนประชากรรวม 1,248 คน⁸ จำนวนครัวเรือน 313 ครัวเรือน แบ่งเป็น 3 ชุมชน โดยชุมชน 1 มี 123 ครัวเรือน ชุมชน 2 มี 75 ครัวเรือน และชุมชน 3 มี 115 ครัวเรือนเป็นเพศชาย 583 คน หญิง 665 คนจำนวนผู้สูงอายุ 229 คน โดยแยกเป็นกลุ่มติดสังคม จำนวน 215 คน กลุ่มผู้สูงอายุติดบ้าน 14 คน ผู้สูงอายุที่พิการ 11 คน ในพื้นที่มีการจัดตั้งกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เช่น กลุ่มเกษตรอินทรีย์ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน เป็นต้น โดยสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการเป็นคนในชุมชน และมีจำนวนไม่น้อยที่เป็นผู้สูงอายุ จำนวนผู้สูงอายุจะเพิ่มมากขึ้นทุกปี จุดเด่นที่สำคัญของท้องถิ่นนี้ คือ ความต้องการพัฒนาเพื่อรองรับกลุ่มผู้สูงอายุที่มีความต้องการเพิ่มคุณค่าให้กับตนเอง และสามารถช่วยเหลือตนเองไม่เป็นภาระให้กับลูกหลานของตนเอง

จากการลงพื้นที่ชุมชน จำนวน 11 ครั้ง มีชาวบ้านเข้าร่วมสะท้อนความเห็นครั้งละ 5 - 40 คน ซึ่งมีจำนวนผู้เข้าร่วมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง พบว่า

บ้านคลองโยง 1 หมู่ 1 ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลคลองโยง อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดนครปฐม คลองโยงจะมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตประชาชนเป็นอย่างมาก ทั้งในด้านการอุปโภค บริโภค การคมนาคม และการเกษตร โดยแต่เดิมคลองโยงเป็นเพียงคลองเล็ก ๆ กว้างประมาณ 5 เมตร ยาวประมาณ 9 กิโลเมตร 2 คลองขนานกันเชื่อมต่อระหว่างแม่น้ำท่าจีนกับแม่น้ำเจ้าพระยาในหน้าแล้งจึงทำให้ชุมชนเกิดภาวะน้ำทะเลหนุนมีผลต่อผลผลิตทางการเกษตรเสียหาย ในปี พ.ศ. 2490 ได้มีการขุดคลองให้ใหญ่ขึ้นทำให้มีเรือสินค้าซึ่งผูกโยงต่อกันหลายลำแล่นผ่านไปมาจนกลายเป็นเส้นทางขนส่งโดยใช้เรือที่ต้องอาศัยเชือกผูกควายสองข้างและผูกโยงเรือเพื่อทุ่นแรง ชาวบ้านจึงเรียกว่า คลองโยง

ชุมชนบ้านคลองโยง 1 หมู่ 1 เป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิตแบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ส่วนใหญ่จะเป็นเครือญาติสืบต่อกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยมีตระกูลดั้งเดิมคือ ตระกูลอ่อนสัมพันธ์ จะเห็นได้จากผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบันชื่อนายพรภิรมย์ อ่อนสัมพันธ์ สะท้อนให้เห็นว่าชุมชนดั้งเดิมจะมีความผูกพันกันมาช้านาน มีความเข้าใจถึงสภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินชีวิตของกันและกันเป็นอย่างดี อีกทั้งยังเป็นชุมชนที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ ทั้งทางบกและทางน้ำ คลองโยงมีลำคลองเชื่อมต่อตลอดแนวหมู่บ้าน และยังมีคลองย่อยจำนวนมาก ซึ่งชุมชนบางส่วนยังใช้คลองย่อยในการคมนาคม อีกทั้งลำคลองยังมีความเป็นธรรมชาติ ถ้ามีการสร้างการท่องเที่ยวที่เหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนก็จะเป็นการสร้างสร้างคุณค่าให้ลำคลองสามารถเป็นแหล่งอาหาร แหล่งสร้างรายได้ให้ผู้สูงอายุในชุมชนได้เป็นอย่างมาก

คลองโยงเป็นพื้นที่ที่มีประวัติศาสตร์ เคยขุดพบซากอิฐเหมือนเป็นวัง และในอดีตเคยมีวัดประจำหมู่บ้าน ซึ่งปัจจุบันไม่มีแล้ว แต่กลับมีบ้านหลังหนึ่งมาอยู่ที่บ้านหลังนั้นมีพระพุทธรูปองค์ใหญ่จำนวนมาก และตัวเจ้าของบ้านเองก็ไม่เคยรู้ว่าฝั่งตรงข้ามเคยเป็นสถานที่ของวัดเก่าในอดีต

ชุมชนคลองโยงมีปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ความสามารถหลายด้าน เช่น ปฎิมากรรมทองเหลืองของนางสร้อยรัตน์ ศรีลาเทพย์กะปิ๊งนาเสริมเกลือไอโอดีนของนางสำรอง วัฒนสีไช้เค็มสมุนไพรของนายประเสริฐ พ่วงจีนข้าวหอมมะลิตราโฉนดชุมชนผลิตโดยสหกรณ์บ้านคลองโยงและผลิตภัณฑ์น้ำมันมะพร้าวของชุมชน รวมถึงมีทรัพยากรทางวัฒนธรรมและธรรมชาติที่สมบูรณ์เป็นอย่างมาก เช่นนาข้าวเกษตรอินทรีย์ นาบัว สวนกล้วยไม้ ศาสนสถานที่สำคัญของชุมชนเช่นวัดมะเกลือ ซึ่งถ้าดูจากทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนสามารถจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของเทศบาลตำบลคลองโยง และคนในชุมชนที่ต้องการเพิ่มคุณค่าและรายได้ให้กับชุมชนและผู้สูงอายุในชุมชน

ความต้องการของชุมชน

จากการลงพื้นที่สำรวจความต้องการของชุมชนและสะท้อนความคิดเห็นของชุมชนตำบลคลองโยงและการทำความเข้าใจร่วมกันกับชุมชน ครั้งที่ 1 ในวันที่ 8 ต.ค. และ ครั้งที่ 2 ในวันที่ 11 ต.ค. 59 ที่ศาลาอเนกประสงค์ตำบลคลองโยง จากการร่วมให้ข้อมูลของชุมชนได้ข้อมูลดังนี้ ในปัจจุบันผู้ใหญ่บ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน กลุ่มผู้สูงอายุและชาวบ้านส่วนใหญ่ตลอดจนคณะกรรมการหมู่บ้านพยายามผลักดันให้ผู้สูงอายุในชุมชนสามารถสร้างคุณค่าและรายได้ให้กับตนเอง แต่ในขณะนี้ยังไม่เกิดขึ้นกับชุมชนคลองโยง ชุมชนยังขาดทิศทางและแผนที่ชัดเจนในการดำเนินงานในเรื่องดังกล่าว ถึงแม้ว่าจะมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจากภาครัฐได้เข้ามามีส่วนในการพัฒนาผู้สูงอายุ (จำนวนผู้สูงอายุ 229 คน โดยแยกเป็นกลุ่มติดสังคม จำนวน 215 คน กลุ่มผู้สูงอายุติดบ้าน 14 คน จากการสำรวจจากการลงพื้นที่ในตำบลคลองโยง ครั้งที่ 1 เดือนตุลาคม 2559) ในชุมชนแล้วก็ตาม

ปัญหาของชุมชน

จากลักษณะของพื้นที่ที่อยู่ชนเมืองและใกล้แหล่งเศรษฐกิจ รวมทั้งการคมนาคมที่สะดวก ตำบลคลองโยงกลายเป็นพื้นที่รองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจของชุมชนเมือง จึงทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น

1. ชุมชนมีอาชีพทำการเกษตรและทำนา ปัจจุบันชาวนามีปัญหาหนี้สินชุมชนได้มีการขายที่ดินทำกินให้กับกลุ่มนายทุน และคนนอกพื้นที่เนื่องจากปัญหาการขาดแคลนรายได้และภาระหนี้สินทำให้ชุมชนได้เปลี่ยนสถานะจากการเป็นเจ้าของที่ดินกลายเป็นผู้เช่าที่ดินที่เคยเป็นของตนเองในอดีตเพื่อทำการเกษตรและเลี้ยงชีพ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ชุมชนขาดความมั่นคงทางจิตใจ
2. ประชากรในชุมชนมีวิถีการดำเนินชีวิต 2 ลักษณะ ที่มีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงจึงทำให้ชุมชนในพื้นที่ถูกแทรกแซงทางวัฒนธรรมและวิถีการดำเนินชีวิต ทำให้ลักษณะการพึ่งพาอาศัยกันของคนในชุมชนลดลง ต่างคนต่างอยู่ ขาดความเอื้ออาทรเห็นอกเห็นใจกัน
3. สิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางธรรมชาติเริ่มลดลง อันเนื่องมาจากการถูกทำลายและการขาดการตระหนักต่อคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ เช่น เกษตรกรที่เคยมีอาชีพทำนาบัวได้เปลี่ยนไปทำนาทุ่ง บ่อจระเข้ การขายที่ดินให้นายทุนสร้างอาคารพาณิชย์และหมู่บ้านจัดสรร
4. ทรัพยากรทางน้ำถูกทำลายจากการปล่อยน้ำเสียของหมู่บ้านจัดสรรลงลำคลอง ทำให้ทรัพยากรทางน้ำถูกทำลายและส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของผู้สูงอายุ เช่น อาหารในลำคลองลดลง รายได้จากการจำหน่ายพืชริมคลองลดลง

5. ชุมชนดั้งเดิมถูกแย่งชิงทรัพยากรของตนเองอย่างต่อเนื่องยอมทำให้ความเข้มแข็งทางจิตใจเสื่อมถอยลง เกิดความท้อแท้ที่จะรวมตัวกันเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจ ขาดจิตสำนึกในการรักษาอัตลักษณ์ เอกลักษณ์และความเป็นตัวตนที่แท้จริงของตนเอง เมื่อชุมชนขาดความเข้มแข็งทางจิตใจขาดการรวมตัวกันและขาดการสร้างการเรียนรู้ที่จะแก้ปัญหาพร้อมกันย่อมส่งผลต่อปัญหาที่จะเกิดขึ้นในชุมชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น ปัญหาขยะมูลฝอย ปัญหาน้ำเสีย ปัญหายาเสพติด ปัญหาหนี้สิน ปัญหาขาดที่ดินทำกิน ปัญหาความขัดแย้งในชุมชน ปัญหาผู้สูงอายุถูกทอดทิ้ง ปัญหาผู้สูงอายุในชุมชนขาดรายได้ไม่ได้รับการดูแล เป็นต้น

ปัญหาของผู้สูงอายุในชุมชน จากการสำรวจผู้สูงอายุในชุมชนคลองโยงของเทศบาล พบว่าปัญหาส่วนใหญ่คือ

- 1) ประชาชนชาวบ้านมีความรู้แต่ไม่มีช่องทางในการถ่ายทอดความรู้ของตนเองให้กับผู้ที่สนใจ
- 2) ชุมชนคลองโยงมีสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศหลายที่แต่ขาดมัคคุเทศก์ที่จะมาให้ความรู้ในการนำเที่ยว
- 3) ผู้สูงอายุต้องการที่จะมีได้รายเพิ่มมากขึ้น
- 4) ผู้สูงอายุในชุมชนต้องการมีอาชีพเสริม
- 5) ผู้สูงอายุในชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจในการประกอบอาชีพเสริม
- 6) ผู้สูงอายุมีความรู้สึกว่าตนเองไม่มีคุณค่าและเป็นภาระให้กับลูกหลาน

อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าผู้สูงอายุในตำบลคลองโยงจะมีสภาพปัญหาที่หลากหลาย แต่ในขณะเดียวกันประชาชนชาวบ้านในชุมชนก็มีแนวคิดที่จะถ่ายทอดความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ เกษตรทฤษฎีใหม่ เพื่อดำเนินตามรอยพระราชดำริตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

ปัจจุบันถึงแม้ว่าบ้านคลองโยง 1 หมู่ที่ 1 ได้มีนักวิชาการลงพื้นที่ในการทำวิจัยแต่ส่วนใหญ่เป็นการวิจัยทางเดียวขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน ขาดการเสริมพลัง (empowerment) ให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและเกิดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ขาดการเสริมศักยภาพด้านองค์ความรู้ที่มีอยู่ในชุมชน เช่น กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มเกษตรอินทรีย์ กลุ่มสินค้าปลอดภัย ประชาชนชุมชน เป็นต้น นอกจากนี้ชุมชนยังมีทรัพยากรทางธรรมชาติที่ควรค่าแก่การสร้างมูลค่าเพิ่มด้านการท่องเที่ยวเพื่อที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจของชุมชนได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

นอกจากนี้เทศบาลตำบลคลองโยงได้มีแผนพัฒนาสามปี พ.ศ.2560 – 2562 ตามพันธกิจที่ 2 และยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็ง สมดุลและยั่งยืน โดยส่งเสริมการรวมกลุ่มประกอบอาชีพผลักดันให้มีกระบวนการสร้างรายได้ให้กับประชาชนทุกระดับ และการสร้างเครือข่ายในการพัฒนาอาชีพควบคู่ภูมิปัญญาท้องถิ่น และจากการประชุมร่วมกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายแผนและนโยบายของเทศบาลตำบลคลองโยงเมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน 2559 พบว่า เทศบาลมีความต้องการให้ตำบลคลองโยงเป็นพื้นที่สร้างสรรค์สร้างการเรียนรู้ ส่งเสริมอาชีพและการท่องเที่ยวในชุมชน

2.4.2 การลงพื้นที่สำรวจปัญหาและความต้องการของชุมชนบางกระบือ จังหวัดนครปฐม

สรุปผลการลงพื้นที่ชุมชนบางกระบือตำบลบางกระบือ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

สภาพทั่วไปของชุมชน

ตำบลบางกระบืออำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม มีพื้นที่ครอบคลุม 2 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 2 ปัจจุบันมีประชากรผู้สูงอายุจำนวน 152 คน แยกเป็นผู้สูงอายุชาย จำนวน 84 คน ผู้สูงอายุหญิง จำนวน 68 คนชุมชนดังกล่าวกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ จากการสัมภาษณ์แกนนำชุมชน พบว่าวิถีชีวิตของประชาชนเริ่มมีความเป็นเมืองมากขึ้น คนวัยแรงงานเข้าไปทำงานในเมือง และโรงงานอุตสาหกรรมในขณะที่ผู้สูงอายุอยู่บ้าน และส่วนหนึ่งยังมีความรู้ความสามารถ สุขภาพแข็งแรง ประกอบอาชีพเลี้ยงตนและช่วยเหลือผู้อื่นได้ เป็นผู้นำตามธรรมชาติที่ชุมชนยอมรับและนับถือ

ผู้สูงอายุส่วนหนึ่งในชุมชนยังเป็นกลุ่มที่มีพลังและพร้อมจะสร้างสรรค์คุณค่าให้กับสังคมถิ่นที่อยู่ ในขณะที่ผู้สูงอายุบางคนเป็นแหล่งวิทยาการที่อาจจะสูญหายไปตามกาลเวลาหากปราศจากผู้สืบทอดอดบทยาวไว้ให้คนรุ่นหลัง ขาดโอกาสทางการตลาดที่ชุมชนจะนำผลิตภัณฑ์ต่างๆจากสวนหรือภูมิปัญญาไปสู่แหล่งค้าที่ชุมชนสามารถควบคุมราคาได้เอง

ผู้สูงอายุส่วนหนึ่งที่มีอาชีพเกษตรกรรมทำสวนฝรั่ง แต่ผลผลิตจากใบฝรั่งที่มีสรรพคุณทางยาที่ช่วยลดโอกาสของความเจ็บป่วยหรือมีสารต้านอนุมูลอิสระกลับถูกทิ้งให้เป็นเพียงเศษซากในร่องสวนแทนการนำไปสร้างคุณค่าในเชิงเศรษฐกิจ

ผู้สูงอายุที่มีอาชีพทำขนมหวานในครัวเรือน แต่ผู้สูงอายุเองไม่สามารถรับประทานได้เลย เนื่องจากเป็นโรคเบาหวานซึ่งความรู้ในการปรับปรุงสูตรอาหารหวานที่รับประทานได้โดยไม่ขัดต่อภาวะของโรคจะเป็นจุดขายให้กับผู้สูงอายุที่ประกอบอาชีพดังกล่าว

ทรัพยากรที่มีศักยภาพของชุมชนประกอบด้วย

- 1) ทรัพยากรบุคคล ได้แก่ กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข กลุ่มสตรีนวดแผนไทยวัดตุ๊กตากุ่ม แก่นนำและชมรมผู้สูงอายุ
- 2) อาคารสถานที่ ได้แก่ อาคารนวดแผนไทย ศาลาชมรมผู้สูงอายุ ซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณวัดตุ๊กตา

ปัญหาของผู้สูงอายุในชุมชน

ปัญหาของผู้สูงอายุส่วนใหญ่ใช้เวลาว่างอยู่ที่บ้านของตนเอง ไม่ยอมออกจากบ้านไปทำกิจกรรมใดๆ การรวมกลุ่มทางสังคมไม่มี การทำกิจกรรมนันทนาการร่วมกัน ระหว่างผู้สูงอายุด้วยกันมีน้อยมาก ซึ่งการเข้าร่วมทำกิจกรรมร่วมกันของผู้สูงอายุ เป็นทางเลือกหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมสุขภาพร่างกายและจิตใจให้มีคุณภาพดีขึ้น ขณะเดียวกันชมรมผู้สูงอายุตำบลบางกระบือได้จัดโครงการการดูแลผู้สูงอายุในสวนของกิจกรรมนันทนาการ เพื่อส่งเสริมสุขภาพร่างกายและจิตใจ ผู้สูงอายุส่วนหนึ่งประกอบอาชีพที่สานต่อมาจากบรรพบุรุษ เช่น ขนมหวาน ดอกไม้ประดิษฐ์ นวดแผนไทยทำสวนฝรั่ง เป็นต้น

การทำกิจกรรมของผู้สูงอายุของชุมชนตำบลบางกระบือพบว่ามีผู้สูงอายุเป็นส่วนใหญ่ป่วยเป็นโรคเบาหวาน และมีผู้สูงอายุบางส่วนมากที่ถูกทอดทิ้งให้ใช้ชีวิตอยู่เพียงลำพังเพราะลูกหลานต้องออกไปทำงานภายนอกชุมชนมากขึ้น ถึงแม่ว่าชุมชนจะเป็นหนึ่งในหน่วยสำคัญที่ถูกคาดหวังให้มาทำหน้าที่ในด้านการช่วยเหลือหรือสนับสนุน การจัดกิจกรรมนันทนาการในด้านต่างๆให้กับผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้เขามามีส่วนรวม ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีการพูดคุยกันมากขึ้นคุ้นเคยรู้จักกันมากขึ้น แต่กลับไม่ได้รับความสนใจจากผู้สูงอายุในชุมชน

ผู้สูงอายุมีภาวะซึมเศร้าเกิดขึ้นตามธรรมชาติ ผู้สูงอายุบางคนจำเป็นต้องอยู่แต่ในบ้านเพราะลูกหลานในครอบครัวไปประกอบอาชีพนอกชุมชน ร่วมกับสภาพความเป็นเมืองที่ศิบคานเข้ามาส่งผลให้ความสัมพันธ์เชิงสังคมที่เกาะเกี่ยวอยู่กับชมรมผู้สูงอายุซึ่งกิจกรรมนันทนาการที่จัดขึ้นอาจเป็นข้อจำกัดในผู้สูงอายุบางคนที่ไม่เริ่มเผชิญปัญหาปวดข้อ ปวดกล้ามเนื้อ นอกจากนี้พบว่า ในชุมชนที่เป็นสถานที่ให้บริการนวดแผนไทย แต่ผู้ประกอบอาชีพนวด (หมอนวด) ยังไม่ได้รับการพัฒนาสู่ระดับของการรับรองมาตรฐานอาชีพ และในมิติที่ผู้สูงอายุเป็นพหุพลังของชุมชนบางกระบือชุมชนยังขาดศูนย์กลางของการเรียนรู้สู่การ “สร้างนำซ่อม” อันจะนำไปสู่สุขภาวะได้ในที่สุด

2.4.3 การลงพื้นที่สำรวจปัญหาและความต้องการของชุมชนริมคลองลาดพร้าว คลองเปรมประชากร และคลองบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร

สรุปผลการลงพื้นที่ชุมชนชุมชนริมคลองลาดพร้าว คลองเปรมประชากร และคลองบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร

สภาพทั่วไปของชุมชน

พื้นที่ริมคลองลาดพร้าว ชุมชนลาดพร้าว(โรงเจ) ซึ่งพื้นที่อยู่หลังโลตัส วังหิน มีประชากร 447 คน เป็นเพศชาย 248 คนและเพศหญิง 199 คน มีบ้านพักอาศัยทั้งหมด 111 ครวเรือน โดยการลงพื้นที่เป้าหมายคือการลงไปสำรวจพฤติกรรมกลุ่มผู้สูงอายุ จำนวน 50 คน โดยมีประธานชุมชนคือ ป้าติ่ม และป้าต้อย ประธานโรงเจ เป็นผู้ประสานงาน โดยในการลงพื้นที่ครั้งนี้มีนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี และมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ซึ่งพบว่ากลุ่มผู้สูงอายุในพื้นที่ชุมชนริมคลองลาดพร้าวออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ได้แก่ กลุ่มที่ร่างกายแข็งแรง กลุ่มที่ร่างกายเริ่มอ่อนแรงแต่ยังทำงานได้ และกลุ่มที่ป่วย

ผู้สูงอายุชอบการท่องเที่ยว ซึ่งส่วนใหญ่ไปกับกลุ่มเพื่อน ชุมชนจัดให้เที่ยว รวมถึงท่องเที่ยวไปกับครอบครัวโดยหน่วยพัฒนาการเขตจะมีการพาไปท่องเที่ยวอยู่เสมอ ซึ่งงบประมาณมาจากรัฐบาลที่มอบให้ชุมชนละ 5,000 บาท แต่ต้องเขียนกิจกรรมเสนอไปถึงจะได้รับอนุมัติงบประมาณสถานที่ที่อยากไปคือ วัดพระแก้ว วัดอรุณ สวนรถไฟจังหวัดที่อยากไปคือ สุพรรณบุรี นครปฐม และสมุทรสงครามมีการออกกำลังกายทุกวันอังคาร สัปดาห์ละ 1 ครั้ง โดยมีทางมหาลัยส่งตัวแทนมาสอนทำให้

มีการอบรมการทำอาหารโดยธนาคารออมสินเช่น น้ำพริก ข้าวมันไก่ น้ำเต้าหู้ ห่อหมก ขนมสาคุข้าวเกรียบปากหม้อ น้ำยาซักผ้า น้ำยาล้างจาน น้ำยาถูพื้น น้ำยาล้างรถ/ล้างห้องน้ำ สบู่ ครีมอาบน้ำแต่ไม่ได้มีการต่อยอด เรียนแคร์ มีเพียงบางท่านที่ทำน้ำพริกขายตามบูธงานต่างๆ ส่วนอาหารส่วนใหญ่ทำกินกันเอง วัตถุดิบถ้าไม่มากนักก็ซื้อจากโลตัส แต่ถ้าจำนวนมากก็ไปซื้อที่ตลาด

แผนระยะยาว คือการปรับสภาพแวดล้อมให้เป็นชุมชนสีเขียว มีศูนย์อาหารประชารัฐและมีพื้นที่โรงเจ เป็นที่กว้าง สามารถเข้ามาทำกิจกรรมได้ แต่สิ่งที่ต้องการคืออาหารสำหรับผู้สูงอายุ

ปัญหาของผู้สูงอายุในชุมชน

1. ไม่รับนวัตกรรม ไม่เล่นมือถือ ไม่เล่น internet เนื่องจากตามองไม่เห็น และจำไม่ได้
2. ผู้สูงอายุหลายคนมีมือถือ แต่เป็นรุ่นที่ไม่มีลูกเล่นอะไร เน้นปุ่มใหญ่ เห็นชัด และใช้เพียงการรับสายโทรออกไม่เป็น บันทึกเบอร์ไม่เป็น
3. ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นโรคเบาหวาน ความดัน หัวใจ กระดูกเสื่อม ตามองไม่ค่อยเห็นโดยจะมีหมอเข้ามาในชุมชนทุกวันอังคาร ครั้งละ 2 ชั่วโมง (ฟรี)
4. ขาดรถเข็นสำหรับส่งผู้ป่วยไปโรงพยาบาล
5. เกิดภาวะหลงลืม
6. ผู้สูงวัยบางส่วนไม่มีอาชีพ บางท่านเลี้ยงภรรยาเพราะเป็นโรคเมเร็ง/ป่วย บางท่านหาเงินไม่มีแรงซื้อเข้าเสื่อม เวลาเดิน นั่งนานๆ ไม่สะดวก อยากไปเที่ยวแต่สภาพร่างกายไม่เอื้ออำนวยกลัวเป็นภาระ จึงไม่ได้ไปเที่ยวที่ไหน ในแต่ละวันจะทำความสะอาดบ้านเล็กๆน้อยๆ

สรุปผลการลงพื้นที่ชุมชนริมคลองเปรมประชากร

สภาพทั่วไปของชุมชน

ริมคลองเปรมประชากรมี 33 ชุมชน 4,408 ครัวเรือน จากการลงพื้นที่ 2 ชุมชน คือ ชุมชนสตรีเหล็กพัฒนา และชุมชนประชากร 3 ซึ่งเป็นชุมชนแออัด พบว่า ชุมชนสตรีเหล็กพัฒนา มีพื้นที่ทั้งหมด 6.68 ไร่ จำนวนประชากรทั้งหมด 527 คน จำนวนครัวเรือน 96 ครัวเรือน ส่วนชุมชนประชากร 3 มีพื้นที่ทั้งหมด 80 ไร่ จำนวนประชากรทั้งหมด 768 จำนวนครัวเรือน 140 ครัวเรือน โดยในการลงพื้นที่ครั้งนี้มีนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร และมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จฯ ลงพื้นที่

สภาพทั่วไปของน้ำในคลองเปรมประชากรค่อนข้างใส มีขยะลอยอยู่บ้าง ส่วนทางเดินจากสะพานข้ามคลองลงไปยังชุมชนแห่งนี้พบว่า ค่อนข้างสะอาดสะอาด มีป้ายบอกให้ทราบถึงจำนวนบ้านเรือน และตำแหน่งของสถานที่สำคัญของชุมชนอย่างละเอียด ขณะที่ความกว้างของทางเดินในชุมชนมีขนาดพอคนเดินสวนกันได้ แต่หากเป็นรถจักรยานยนต์จะวิ่งผ่านจะไม่สะดวกมากนัก อาจต้องอาศัยการหลบให้คนหรือรถจักรยานยนต์อีกคันผ่านไปก่อน ใต้ถุนบ้านแต่ละหลัง พบว่ามีขยะอยู่บ้างเล็กน้อย และบ้านเรือนรุกล้ำริมคลองหลายหลัง

จากการลงพื้นที่พูดคุยกับประธานชุมชนสตรีเหล็กพัฒนา และประธานชุมชนประชากร 3 ซึ่งได้พาลงพื้นที่ลง พบว่า ชาวบ้านที่อยู่อาศัยริมคลองมีอยู่ 2 ประเภท 1. ครึ่งบกครึ่งน้ำ คือชาวบ้านที่มีการสร้างที่อยู่อาศัยบนผืนน้ำบางส่วนและอยู่บนพื้นดินบางส่วน และ 2. คนที่อยู่บนบก คือชาวบ้านที่สร้างที่อยู่อาศัยบนพื้นดินทั้งหมด แต่ชาวบ้านทุกคนถือว่าอยู่ในรัศมีคลองทั้งหมด เนื่องจากคลองได้ถูกเวนคืนมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ความกว้างตั้งแต่ 50-80 เมตร แม้ว่าในปัจจุบันจะมีน้ำในคลองโดย

เฉลี่ยประมาณ 25 เมตรก็ตาม ดังนั้น ไม่ว่าชาวบ้านจะอยู่บนคลองหรือในคลองถือว่าเป็นการรुक้าคลอง และอยู่ในรัศมีคลองทั้งหมด ซึ่งที่ดินริมคลองทั้งหมดเป็นของกรมธนารักษ์ แต่ กทม.เป็นเพียงผู้มาใช้ประโยชน์

ด้านสิ่งแวดล้อมบ้านเรือนสร้างติดกันหลังคาซ้อนหลังคา มีพื้นที่ว่างมีเอกชนเป็นเจ้าของความเป็นอยู่เป็นครอบครัวขยายแต่พื้นที่ในบ้านเป็นบ้านตนเองและบ้านเช่าด้านหลังบ้านติดคลองด้านข้างมีถนนผ่านชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่ใช่คนในพื้นที่มีถิ่นที่มาจากหลายจังหวัดและไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของชุมชนมีกลุ่มช่วยทำอ้อม เพื่อช่วยบำบัดน้ำเสียมีการรณรงค์การคัดแยกขยะและมีบริษัทเอกชนที่ทำเรื่องน้ำมันให้การสนับสนุนกิจกรรมและพื้นที่ในการทำกิจกรรม

ผู้นำชุมชนเป็นผู้นำทางด้านสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า น้ำประปาโดยทำการติดตามโครงการเอกสารกับภาครัฐทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความจริงใจช่วยเหลือชุมชนมีมิตรภาพที่ดีกับลูกบ้านมองเห็นปัญหาและแก้ไขปัญหาทันทีมีจิตอาสาเกี่ยวกับหน่วยงานของภาครัฐ เช่น หน่วยงานคุ้มครองผู้บริโภค และอื่นๆมีผู้ให้การสนับสนุนและมีแนวร่วมจากคนในชุมชน เช่น ทอดผ้าป่าขยะ

อาชีพในชุมชน เป็นอาชีพรับจ้างค้าขายอาชีพอิสระ และยังมีกลุ่มอาชีพของกศน.มาให้ความรู้ด้านการจักสาน ศิลปะประดิษฐ์ เป็นต้น มีแหล่งจำหน่ายเพียงที่เดียวคือในชุมชนแต่ในอนาคตอาจจะประกาศขายทางอินเทอร์เน็ตและหาแหล่งจำหน่ายที่มีค่าเช่าไม่แพงมีมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครเข้ามาดูแลด้านสิ่งแวดล้อมและอาชีพเสริม

ผู้สูงอายุในชุมชนโดยส่วนมากอยู่บ้านเลี้ยงหลานมีผู้สูงอายุที่เป็นผู้ป่วยติดเตียงบางส่วนปัจจุบันมีผู้สูงอายุเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อยๆ ส่วนใหญ่อยู่มานานมากกว่า 10 ปีบางคนอยากมาเข้าร่วมกิจกรรมแต่ไม่สามารถมาได้ เจ็บป่วย เช่น ข้อเข่า หลังโดยส่วนใหญ่ลูกหลานให้การเลี้ยงดูผู้สูงอายุในบ้าน ผู้สูงอายุบางคนต้องการมีอาชีพเสริมแต่ไม่มีแหล่งจำหน่าย

ปัญหาของชุมชน

1. มีเหตุน้ำท่วมทุกปี มาก น้อย ตามช่วงฤดูกาลน้ำเสียจากแหล่งประกอบการและชุมชน
2. มีเรื่องการลักขโมยจากเล็ก ๆ น้อย ๆ จนถึงราคาแพง
3. เป็นพื้นที่ยาเสพติดอยู่ในชุมชน
4. คนในชุมชนอยู่อย่างไม่มั่นคง เนื่องจากอาจได้ผลกระทบจากการไล่อื้อเพื่อปรับภูมิทัศน์ริมคลอง
5. ชาวบ้านคลองเปรมประชากร 3 ไม่เข้มแข็ง แต่ชุดประสานและกรรมการหมู่บ้านเข้มแข็งและมีภาวะผู้นำ
6. ผู้สูงอายุไม่สะดวกในการการเดินทางไปรพ.
7. ไม่มีสถานพยาบาลมาตรวจรักษาหรือเข้ามาดูแลด้านสาธารณสุข
8. สถานพยาบาลให้ความสนใจน้อยกับผู้ที่ไปรักษา

สรุปผลการลงพื้นที่ชุมชนกุฎีจีน ริมคลองบางกอกใหญ่

สภาพทั่วไปของชุมชน

ชุมชนกุฎีจีน ปัจจุบัน มีจำนวนหลังคาเรือน 280 หลังคาเรือน 264 ครอบครัว จำนวนประชากรทั้งสิ้น 1,850 คน แบ่งเป็นเพศชาย 820 คน และ เพศหญิง 1,030 คน

ชุมชนกุฎีจีน เป็นชุมชนเก่าแก่ที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งธนบุรี มีประวัติความเป็นมาว่า 200 ปี บรรพบุรุษของชาวกุฎีจีนประกอบไปด้วยผู้คนหลายเชื้อชาติและต่างศาสนา ย้อนกลับไปครั้งกรุงศรีอยุธยาแตก สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงกอบกู้เอกราช และสถาปนากรุงธนบุรีขึ้น พระองค์ได้รวบรวมเหล่าไพร่พลที่กระจัดกระจายหลังจากศึกสงคราม ทั้ง "ชาวไทย ชาวจีน ชาวโปรตุเกส" และพระราชทานที่ดินให้เป็นที่อยู่อาศัย โดยให้ชาวจีนมาตั้งบ้านเรือนอยู่เหนือคลองกุฎีจีนใกล้วัดกัลยาณมิตร ส่วนชาวคริสต์และโปรตุเกส ตั้งบ้านเรือนรวมกันอยู่ตอนใต้ลงมา เนื่องจากมีชาวจีนที่นำสินค้ามาขายริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาคนส่วนใหญ่เรียก กันว่า "กุลีแบกหาม" จึงรู้จักชุมชนนี้ว่าเป็นชุมชนที่มีกุลีชาวจีนอยู่กันเป็นจำนวนมากจึงเรียกกันว่า "ชุมชนกุลีจีน" ต่อมาจึงเรียกเพี้ยนเป็น "ชุมชนกุฎีจีน" ผู้คนที่อาศัยอยู่บริเวณนี้ล้วนแตกต่างกันด้วย ความคิด เชื้อชาติ วัฒนธรรม และศาสนา แต่ภายใต้ภาวะแห่งความแตกต่างนั้น กลับก่อให้เกิดการหล่อหลอมผสมผสานแนวการดำรงชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์หาชุมชนใด เหมือน การที่คนเชื้อชาติต่างๆ ได้เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย ก็ได้รับซึมซับวัฒนธรรมของไทยเข้าไปด้วย แต่วัฒนธรรมเชื้อชาติเดิมของเขาก็กังคังหลงเหลือให้เห็นอยู่ แต่จะหลงเหลืออยู่ในด้านอาหารการกินซะส่วนใหญ่ เช่นสูตรทำขนมที่คนรุ่นเก่าแก่ถ่ายทอดให้คนรุ่นหลังๆ อย่าง "ขนมฝรั่งกุฎีจีน" ได้ต้นตำหรับมาจากชาวโปรตุเกส ที่มาตั้งถิ่นฐานอยู่ในชุมชนกุฎีจีนแห่งนี้

ชุมชนกุฎีจีนที่พบเห็นในปัจจุบันเป็นชุมชนที่เก่าแก่วิถีชีวิตที่น่า สนใจ เป็นชุมชนที่อาศัยอยู่ด้วยกันแบบเครือญาติ มีความรักสามัคคีกันในชุมชน ประชากรส่วนใหญ่ในชุมชน นับถือศาสนาคริสต์ นิกายโรมันคาทอลิก ซึ่งมีบาทหลวงเป็นผู้นำสูงสุดของชุมชน นอกจากนี้ชุมชนกุฎีจีนยังมีภูมิปัญญาดั้งเดิมที่ยังหลงเหลืออยู่ คือ การทำขนมฝรั่ง ซึ่งได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษชาวโปรตุเกสและได้สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น จนมาถึงปัจจุบันซึ่งปัจจุบันปีรุ่นที่ 5 ขนมฝรั่งนี้เป็นขนมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะที่สามารถสร้างชื่อเสียงและรายได้ให้ แก่คนในชุมชน

ชุมชนกุฎีจีนมีลักษณะเป็นแบบรวมศูนย์กลาง โดยมีการกระจายเส้นทางออกจากบริเวณใจกลางพื้นที่คล้ายใยแมงมุมมีโบสถ์หรือ วัดขวางตาคุรุสเป็นศูนย์กลางเหมือนในอดีต และมีทางเดินหลักทุกเส้นเชื่อมจากชุมชนเข้าหาโบสถ์ ซึ่งเป็นที่ทำกิจกรรมหลักโดยตรง ชุมชนมีลักษณะปิดเนื่องจากทางเท้าที่เดินเข้าออกชุมชนกับภายนอกนั้นต้องผ่าน ศาสนสถาน อาคารหันหน้าเข้าสู่โบสถ์ ยกเว้นที่ติดแม่น้ำ จะหันหน้าไปทางแม่น้ำ สภาพการตั้งบ้านเรือนค่อนข้างกระจุกตัวหนาแน่น ลักษณะอาคารส่วนใหญ่ในชุมชนเป็นอาคารไม้ มีบางส่วนเปลี่ยนเป็นแบบตึก และแบบครึ่งตึกครึ่งไม้ ในชุมชนกุฎีจีนมีพื้นที่โล่งเพียงบริเวณสนามเด็กเล่น และลานสาธารณะรอบๆวัด ซึ่งเป็นบริเวณที่คนในชุมชนมาทำกิจกรรมต่างๆ

ภายในชุมชนกุฎีจีน อาคารบ้านเรือนในชุมชนส่วนใหญ่เป็นอาคารไม้ มีบางส่วนเปลี่ยนเป็นแบบตึก และแบบครึ่งตึกครึ่งไม้ ในบางครอบครัวหากมีสมาชิกเพิ่มขึ้นก็อาจจะต่อเติมไปบ้างบางส่วนตามความเหมาะสม สมและขอบเขตอันมีจำกัดของสถานที่ เนื่องจากภายในชุมชนกุฎีจีนนี้มีสถานที่ในชุมชนค่อยข้างจำกัดเนื่องด้วยมี ประชากรเป็นจำนวนมาก

ด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชนมีการสร้างบ้านเรือนติดกันหลังคาซ้อนหลังคา เนื่องจากพื้นที่จำกัดและเป็นของเอกชน ส่วนหนึ่งเป็นพื้นที่ของโบสถ์ ความเป็นอยู่เป็นครอบครัวขยายแต่พื้นที่ในบ้านเป็นบ้านตนเองและบ้านเช่าด้านหน้าบ้านติดคลอง ด้านข้างมีถนนผ่านชาวบ้านส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน การเดินทางในชุมชนใช้การเดินทางทำบริเวณริมคลองจัดภูมิทัศน์อย่างเหมาะสมและเชื่อมต่อกันกับสถานที่สำคัญของชุมชน เช่น วัดมีกลุ่มช่วยดูแลด้านสิ่งแวดล้อมและมีการรณรงค์การดูแลสถานที่สำคัญต่างๆในชุมชน เพื่อเป็นสถานที่ท่องเที่ยว โดยการลงเรือเพื่อเดินทางชมสถานที่สำคัญ

เวลามีกิจกรรมก็จะมาร่วมกันที่โบสถ์ทางตราคูสผู้นำชุมชน และวัดที่อยู่ในชุมชน มีมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรีและมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาเข้ามาดูแลด้านสิ่งแวดล้อมและอาชีพเสริม

อาชีพในชุมชนมีอาชีพรับจ้างค้าขายอาชีพอิสระ มีกลุ่มอาชีพด้านอาหารและขนมของชาวโปรตุเกสดั้งเดิมที่ยังมีการสืบสานกรรมวิธีการผลิต การปรุงอาหารต่างๆที่มีแหล่งจำหน่ายเพียงที่เดียว

ปัญหาของชุมชน

1. มีผู้สูงอายุป่วยส่วนใหญ่เป็นโรคชรา แต่ยังมีสุขภาพแข็งแรง
2. มีผู้สูงอายุเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อยๆ
3. ผู้สูงอายุอยากมาเข้าร่วมกิจกรรมแต่ไม่สามารถมาได้ เจ็บป่วย เช่น ข้อเข่า หลัง
4. ต้องการมีอาชีพเสริม ต้องรอให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาจึงจะได้จำหน่าย
5. ไม่สะดวกในการการเดินทางไปรพ.
6. มีเหตุน้ำท่วมทุกปี มาก น้อย ตามช่วงฤดูกาล
7. มีน้ำเสียจากแหล่งประกอบการและชุมชน
8. คนในชุมชนอยู่อย่างไม่นั่นคง เนื่องจากอาจได้ผลกระทบจากจำนวนผู้อาศัยมากขึ้นและพื้นที่ริมคลองมีจำกัด

2.5 การประชุมพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่นของกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคกลาง-รัตนโกสินทร์ครั้งที่ 4

กิจกรรมดังกล่าวจัดขึ้นในวันศุกร์ที่ 21 ตุลาคม 2559 เวลา 08.30 – 16.30 น. ณ ห้องประชุมพระยาโอวาทวรกิจ (เหม ผลพันธุ์) ชั้น 14 อาคาร 100 ปี ศรีสุริยวงศ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา โดยให้นักวิจัยนำเสนอข้อเสนอโครงการวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่นของกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคกลาง-รัตนโกสินทร์โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ รศ.ดร.พีรเดช ทองอำไพ ผู้อำนวยการสถาบันคลังสมองของชาติอาจารย์ณัฐพัชร สโรบล ผู้ทรงคุณวุฒิจาก คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ให้ข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัย

2.6 การประชุมเพื่อนำเสนอชุดข้อเสนอโครงการวิจัยที่พัฒนาตามโครงการพัฒนานักวิจัย เพื่อพัฒนาชุมชนสังคมท้องถิ่น ตาม Re-Profilng ของกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ ประเด็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดย กลุ่มรัตนโกสินทร์-กรุงเทพ มหาวิทยาลัยราชภัฏ

กิจกรรมดังกล่าวจัดขึ้นในวันที่ 9 มกราคม 2560 ณ อาคารสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษมโดยให้นักวิจัยที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ซึ่งได้พัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัยในประเด็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นประเด็นวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏ กลุ่มภาคกลาง - รัตนโกสินทร์ ได้ร่วมกันบูรณาการและพัฒนาเป็นข้อเสนอชุดโครงการวิจัย จำนวน 3 แผนงานวิจัย และโครงการวิจัยเดี่ยว 1 โครงการ ใน 3 พื้นที่ โดยบูรณาการนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคกลาง - รัตนโกสินทร์ จากศาสตร์/สาขาวิชาต่างๆ ลงพื้นที่พัฒนาข้อเสนอโครงการในประเด็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และนำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิในครั้งสุดท้าย โดยผู้เข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้ได้แก่ นักวิจัยและผู้บริหารงานวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคกลาง -รัตนโกสินทร์จึงได้พัฒนาข้อเสนอชุดโครงการ จำนวน 3 แผนงานวิจัย และ 1 โครงการวิจัยเดี่ยว ประกอบด้วย

1. โครงการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์องค์ประกอบ ตัวบ่งชี้คุณภาพชีวิตของกลุ่มผู้สูงอายุในเขตลุ่มแม่น้ำท่าจีน – นครไชยศรี จังหวัดนครปฐม
2. แผนงานวิจัย เรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุริคลองในเขตกรุงเทพมหานคร
3. แผนงานวิจัย เรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มผู้สูงอายุในเขตลุ่มแม่น้ำท่าจีน-นครไชยศรี (ตำบลบางกระบือ) อำเภอฟุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม
4. แผนงานวิจัย เรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มผู้สูงอายุในเขตลุ่มแม่น้ำท่าจีน-นครไชยศรี(ตำบลคลองโยง) อำเภอฟุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

บทที่ 4

สรุปการถอดบทเรียนการดำเนินงานและข้อเสนอแนะ

จากผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาศักยภาพนักวิจัย และการพัฒนาข้อเสนอชุดโครงการวิจัยการถอดบทเรียนการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่นที่ตอบสนองการปรับยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ (Reprofiling) รายกลุ่ม และตอบสนองนโยบายด้านการวิจัยของรัฐบาลดังกล่าว สามารถนำมาวิเคราะห์และถอดบทเรียนการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. การถอดบทเรียนการสำรวจและวิเคราะห์ศักยภาพนักวิจัย
2. การถอดบทเรียนการพัฒนาศักยภาพนักวิจัย
3. การถอดบทเรียนการพัฒนาชุดข้อเสนอโครงการวิจัย
4. การถอดบทเรียนการบริหารจัดการโดยรูปแบบการบริหารจัดการเป็นเครือข่าย

1. การถอดบทเรียนการสำรวจและวิเคราะห์ศักยภาพนักวิจัย

การถอดบทเรียนการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่นดังกล่าว ทำให้สามารถวิเคราะห์ได้ว่าศักยภาพของนักวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคกลาง – รัตนโกสินทร์ มีดังนี้

1.1 ด้านจิตอาสา ความตั้งใจ ความตระหนักถึงบทบาทของนักวิจัย จากการสังเกตนักวิจัยที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่นนี้ พบว่า นักวิจัยที่เข้าร่วมโครงการมีจิตอาสา มีความตั้งใจที่จะพัฒนาศักยภาพการทำวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่นอยู่ในระดับดี เห็นได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมในทุกกิจกรรมไม่ว่าจะการลงพื้นที่สำรวจข้อมูล การเข้าร่วมประชุมพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัย การอบรมให้ความรู้ต่าง ๆ นักวิจัยต่างเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

1.2 ด้านทักษะการวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่นยังต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่องทั้งด้านการพัฒนาโจทย์วิจัย การสำรวจ การวิเคราะห์ความต้องการของชุมชนท้องถิ่น การจัดเวที การแก้ไขข้อเสนอโครงการตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ และอื่น ๆ เนื่องจากนักวิจัยยังมีความรู้ความเข้าใจในงานวิจัยชุมชนท้องถิ่นน้อย แม้จะมีการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลอยู่หลายครั้ง แต่ยังขาดความรู้ความเชี่ยวชาญในการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชน การสกัดปัญหาจากชุมชน ดังนั้น จึงจะต้องมีพัฒนาทักษะในการทำวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง

1.3 ด้านความรู้ ความเข้าใจด้านการทำงานร่วมกันทั้งระหว่างมหาวิทยาลัย ระหว่างนักวิจัยกับชุมชนและอื่น ๆ พบว่า นักวิจัยมีความรู้ ความเข้าใจในการทำงานร่วมกันอยู่ในระดับดี เห็นได้จากมีความเต็มใจที่จะติดต่อประสานงาน การดำเนินงานร่วมกันไม่จะเป็นการลงพื้นที่ การร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากศาสตร์ของตนเองให้แก่ผู้อื่น ไม่ว่านักวิจัยจากต่างมหาวิทยาลัย และนักวิจัยจากชุมชน

1.4 ด้านความตระหนักในพันธกิจ นักวิจัยที่เข้าร่วมโครงการทุกท่านมีความตระหนักในพันธกิจของมหาวิทยาลัยที่ว่ามหาวิทยาลัยราชภัฏ เป็นมหาวิทยาลัยเพื่อชุมชนท้องถิ่น จึงมีความสนใจที่จะอยากทำงานเพื่อชุมชนท้องถิ่น

1.5 การลงพื้นที่สำรวจข้อมูลบริบทชุมชนการลงพื้นที่เก็บข้อมูล สำหรับนักวิจัยหน้าใหม่ เป็นเรื่องท้าทาย เนื่องจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลทำให้ทักษะในตัวนักวิจัยเพิ่มขึ้นมากมาย เช่น ทักษะ การติดต่อสื่อสาร วิธีการได้มาซึ่งความรู้โดยละเอียด การวางแผนดำเนินงาน การลงพื้นที่เพื่อศึกษา ชุมชน จึงเป็นกระบวนการในการเข้าไปศึกษา เรียนรู้ทำความเข้าใจเรื่องราวของชุมชนที่นักวิจัยสนใจ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอดีต สถานการณ์ปัจจุบัน ปัจจัยแวดล้อมในชุมชน การลงพื้นที่ ชุมชน ทำความรู้จักกับชุมชนก่อนที่จะลงมือทำงานถือเป็นหัวใจสำคัญ และมีผลต่อความสำเร็จของ การทำวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่น เพราะนอกจากจะทำให้สามารถกำหนดเป้าหมายและทิศทางการ พัฒนาได้อย่างตรงความต้องการและสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของชุมชนแล้ว การเข้าใจชุมชน เป้าหมายอย่างลึกซึ้งจะทำให้การดำเนินงานร่วมกันชุมชนได้ง่าย รวดเร็ว และได้รับความร่วมมือจาก ทุกฝ่าย

2. การถอดบทเรียนการพัฒนาศักยภาพนักวิจัย

2.1 ปัญหาและอุปสรรค

(1) ผู้วิจัยยังไม่เข้าใจถึงความเชื่อมโยงและการบูรณาการระหว่างมหาวิทยาลัยมากนัก และขาดความเข้าใจในการเชื่อมโยงในด้านพื้นที่วิจัย การบูรณาการของหัวข้อโครงการย่อยของแต่ละพื้นที่ยังไม่สอดคล้องกับชุดโครงการใหญ่ ทำให้ยากต่อการพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัย

(2) ปัญหาในการจัดหาผู้ประกอบการที่เข้าร่วมโครงการหลังจากการพัฒนาข้อเสนอ โครงการวิจัยเพื่อเป็นการต่อยอดเชิงพาณิชย์

(3) เนื่องจากโครงการนี้เป็นการบูรณาการร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัย 6 มหาวิทยาลัย ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญอีกประการคือเวลา เนื่องจาก นักวิจัยแต่ละท่านมีภาระกิจอย่างอื่นที่ จะต้องดำเนินการ เช่น ภาระงานสอน ทำให้เวลาในการทำงานไม่ตรงกันบ่อยครั้งที่การนัดประชุม แล้วไม่สามารถมาร่วมประชุมพร้อมกันได้ทำให้เกิดปัญหาในการเชื่อมโยงข้อมูลต่างๆอยู่บ้าง

(4) การติดต่อสื่อสารระหว่างนักวิจัยแต่ละมหาวิทยาลัยยังมีไม่มากนัก อันเนื่องมาจากกว่า ยังไม่ได้พูดคุยหรือทำข้อตกลงร่วมกันอย่างชัดเจน ทำให้ข้อมูลที่ได้อาจคลาดเคลื่อนไปบ้าง

(5) การบริหารการประชุมแต่ละครั้ง ควรกำหนดเป้าหมายและความชัดเจนในการ กำหนดโจทย์วิจัยร่วมกันตั้งแต่เริ่มต้น เพื่อให้การทำงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน จะได้งานที่มี คุณภาพ ประหยัดเวลาและหาข้อสรุปร่วมกันได้

(6) ขาดความต่อเนื่องของบุคลากรที่เข้าร่วมในการประชุมบริหารจัดการทำให้ข้อมูล ข่าวสารขาดความต่อเนื่อง ต้องทำความเข้าใจกันซ้ำแล้วซ้ำอีกในการประชุมแต่ละครั้ง

2.2 ข้อเสนอแนะในการพัฒนาโจทย์วิจัยข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิในการพัฒนา โจทย์วิจัยโดยภาพรวม มีดังนี้

(1) ข้อเสนอโครงการบางโครงการยังเริ่มต้นจากความต้องการและความสนใจเฉพาะ ศาสตร์ของนักวิจัยมากกว่าเป็นความต้องการของชุมชน ในการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลการถามความเห็น จากชุมชน ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนได้พูดให้มากๆ นักวิชาการควรเป็นฝ่ายรับฟัง เพื่อให้ได้ความ ต้องการของชุมชนที่แท้จริง

(2) การบูรณาการชุดโครงการระหว่างมหาวิทยาลัย ทีมผู้บริหาร สถาบันวิจัยและพัฒนา ควรเริ่มต้นจากการกำหนดประเด็นร่วมให้ชัดเจนก่อนลงพื้นที่ เพราะจะทำให้ประเด็นวิจัยไม่ซ้ำซ้อนและมีทิศทางร่วมกัน แต่ในกรณีของกลุ่มภาคกลาง – รัตนโกสินทร์ แต่หากบางมหาวิทยาลัยใดที่ได้ลงพื้นที่ของตนเองก่อนแล้ว จึงต้องทำการบูรณาการแบบย้อนศร คือ นำประเด็นวิจัยที่นักวิจัยเสนอมาโดยทีมผู้บริหาร สวพ.และนำข้อเสนอโครงการวิจัยเหล่านั้นมาบูรณาการร่วมกัน

(3) การบูรณาการโจทย์วิจัยระหว่างมหาวิทยาลัยในกลุ่มรัตนโกสินทร์ ควรทดลองบูรณาการว่า ในเขตกรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยใด ควรเป็นแกนนำในเรื่องใดที่คล้ายคลึงกัน บางประเด็นเป็นไปได้หรือไม่ที่หลายมหาวิทยาลัยจะร่วมกันไปดำเนินการในพื้นที่ชุมชนเดียวกัน การเก็บข้อมูลในพื้นที่ให้กว้างขึ้น เช่น การทดลองใช้ผลิตภัณฑ์สำหรับผู้สูงอายุในงานวิจัยบางโครงการก็สามารถดำเนินการทดลองในชุมชนพื้นที่ของมหาวิทยาลัยในเครือข่ายได้ หากสามารถดำเนินการได้จะเป็นความท้าทายและเป็นรูปแบบใหม่ในการบูรณาการสำหรับภูมิภาคอื่นอาจทำได้ยากเนื่องจากแต่ละจังหวัดอยู่ห่างไกลกัน แต่สำหรับในเขตกลุ่มรัตนโกสินทร์ซึ่งมีพื้นที่ใกล้เคียงกัน คือ กรุงเทพมหานคร และนครปฐม สามารถบูรณาการร่วมกันได้

(4) นักวิจัยขาดทักษะในการศึกษาข้อมูลบริบทชุมชน ทำให้การลงพื้นที่หลายครั้งแต่ไม่สามารถสกัดปัญหาจากชุมชนเพื่อนำมาเป็นโจทย์วิจัยได้ เนื่องจากนักวิจัยยังไม่สามารถแยกปัญหาใดเป็นปัญหาเรื่องปรากฏการณ์ หรือ ปัญหาใดเป็นสภาพปัญหาที่แท้จริง รวมทั้งข้อมูลที่มาสืบสนทนาระเบียบวิธีวิจัยมีไม่เพียงพอ เช่น ข้อมูลจำนวนผู้สูงอายุในพื้นที่ กลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน สถานที่ในการจัดการแหล่งการเรียนรู้ ควรจะเป็นที่ใด ซึ่งยังไม่ชัดเจน

3. การถอดบทเรียนการพัฒนาชุดข้อเสนอโครงการวิจัย

3.1 กระบวนการพัฒนาข้อเสนอชุดโครงการวิจัย

(1) การกำหนดโจทย์วิจัย ใช้วิธีให้นักวิจัยแต่ละพื้นที่ลงพื้นที่เพื่อสำรวจปัญหาในพื้นที่ร่วมกัน แล้วผู้บริหารสถาบันวิจัยและพัฒนาประชุมร่วมกันเพื่อกำหนดประเด็นเชิงพื้นที่และเชิงประเด็นในการพัฒนาโจทย์วิจัย โดยในเชิงพื้นที่ได้กำหนดเป็นพื้นที่ริมคลอง และริมแม่น้ำ โดยในพื้นที่ริมคลอง กำหนดเป็นริมคลองในเขตกรุงเทพมหานคร 3 คลอง ได้แก่ ริมคลองลาดพร้าว ริมคลองเปรมประชากร และริมคลองบางกอกใหญ่ ส่วนพื้นที่ริมแม่น้ำ ได้แก่ ริมแม่น้ำท่าจีน จังหวัดนครปฐม

(2) การกำหนดประเด็นร่วมกันทำให้มีโจทย์วิจัยย่อยและแผนงานต่าง ๆ ให้มีทิศทางที่ชัดเจนและตอบสนองการปรับยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ (Reprofiling) รายการกลุ่ม และตอบสนองนโยบายด้านการวิจัยของรัฐบาลมากยิ่งขึ้น

(3) ชุดข้อเสนอโครงการวิจัยทั้ง 3 ชุดโครงการ เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุริมคลองในเขตกรุงเทพมหานคร และริมแม่น้ำท่าจีน จังหวัดนครปฐม โดยมีประเด็นย่อยในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคือ ด้านอาหาร ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านสันตนาการ ด้านการจัดสวัสดิการ ด้านการท่องเที่ยว ด้านสุขภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านแหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาของผู้สูงอายุ ด้านความสุขและความภาคภูมิใจของผู้สูงอายุ เป็นต้น

3.2 กระบวนการพิจารณาข้อเสนอโครงการวิจัย ใช้รูปแบบที่หลากหลาย ดังนี้

(1) รูปแบบการจัดเวทีเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ โดยหมุนเวียนสถานที่กันเป็นเจ้าภาพ เพื่อเป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้บริหารในแต่ละมหาวิทยาลัย โดยมีการเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ในด้านต่าง ๆ เช่น ประสบการณ์การทำวิจัยเพื่อชุมชน Research Mapping เป็นต้น ซึ่งรูปแบบนี้ทำให้นักวิจัยแต่ละมหาวิทยาลัยได้รับความรู้จากวิทยากร และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความรู้ในศาสตร์ของตนเองกับนักวิจัยต่างศาสตร์หรือต่างมหาวิทยาลัย

(2) รูปแบบการจัดเวทีเสนอแนะเพื่อพัฒนาข้อเสนอชุดโครงการวิจัย โดยให้นักวิจัยนำเสนอชุดข้อเสนอโครงการวิจัยที่ได้พัฒนาเป็นระยะ ๆ รวมทั้งมีการเชิญผู้ทรงคุณวุฒิร่วมเสนอแนะข้อเสนอโครงการวิจัยดังกล่าว ซึ่งรูปแบบนี้ทำให้นักวิจัยสามารถได้รับข้อเสนอแนะโดยตรงจากผู้ทรงคุณวุฒิ เข้าใจในประเด็นที่ผู้ทรงคุณวุฒิแนะนำเนื่องจากรับฟังด้วยตนเอง ทำให้สามารถปรับแก้ข้อเสนอโครงการวิจัยได้รวดเร็วตรงประเด็นมากยิ่งขึ้น

(3) รูปแบบการส่งข้อเสนอโครงการให้แก่ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา ทั้งในส่วนของผู้ทรงคุณวุฒิที่มหาวิทยาลัยเป็นผู้จัดหาและผู้ทรงคุณวุฒิของ สกว. โดยเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่พิจารณาข้อเสนอโครงการวิจัยนั้น เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญในสาขาและประเด็นการวิจัยของชุดข้อเสนอโครงการวิจัย ซึ่งรูปแบบนี้อาจจะใช้เวลานานในการส่งข้อเสนอโครงการวิจัยเพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา แต่ข้อดีคือ ผู้ทรงคุณวุฒิมีเวลาในการพิจารณาข้อเสนอโครงการวิจัย ทำให้เห็นประเด็นที่ยังไม่ครบถ้วนได้ละเอียดยิ่งขึ้น เช่น การทบทวนวรรณกรรมยังน้อย ระเบียบวิธีวิจัยไม่ชัดเจนงบประมาณไม่เหมาะสม ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิสามารถเสนอแนะให้ปรับแก้ข้อเสนอโครงการวิจัยได้ละเอียดและชัดเจนมากยิ่งขึ้น

4. การถอดบทเรียนการบริหารจัดการโดยรูปแบบการบริหารจัดการเป็นเครือข่าย

การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคกลาง – รัตนโกสินทร์ ทั้ง 6 แห่ง พบว่า

4.1 การบริหารจัดการ

การบริหารจัดการในโครงการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่นนี้ เป็นการบูรณาการกันระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคกลาง – กลุ่มรัตนโกสินทร์ ทั้ง 6 แห่ง ซึ่งเป็นการบูรณาการกันเชิงพื้นที่ และเชิงประเด็น ซึ่งข้อดีของการบริหารจัดการแบบนี้คือ ผู้บริหารมีส่วนในการรับรู้ถึงผลการดำเนินงานร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นด้านงบประมาณ ด้านกิจกรรม ด้านปัญหาและอุปสรรคที่พบ ความเข้าใจในการที่จะพยายามยกระดับการพัฒนาโจทย์วิจัยของนักวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่น รับรู้ถึงความก้าวหน้าในการพัฒนาชุดข้อเสนอโครงการวิจัย และหาวิธีการร่วมกันในการแก้ปัญหาเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นระหว่างการทำงานได้

4.2 รูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม

รูปแบบการบริหารจัดการเป็นการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมจึงทำให้ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนาแต่ละมหาวิทยาลัยมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน นอกจากการทำงานร่วมกันในโครงการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยแล้วยังมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในการบริหารงานในมหาวิทยาลัยของตนเอง การบริหารจัดการกองทุนวิจัย การพัฒนานักวิจัยในประเด็นต่าง ๆ ได้

เครือข่ายในการการจัดประชุมวิชาการร่วมกัน รวมทั้งมีการแลกเปลี่ยนการส่งบทความสำหรับตีพิมพ์ลงในวารสารของแต่ละมหาวิทยาลัยด้วย

4.3 ข้อจำกัดของรูปแบบบริหารจัดการ

ข้อจำกัดของรูปแบบบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา ยังมีข้อจำกัดในด้านต่าง ๆ เช่น เรื่องเวลา เนื่องจากผู้อำนวยการแต่ละท่านต่างมีภาระกิจมากมาย การประชุมแต่ละครั้งอาจไม่สามารถเข้าร่วมได้ทุกครั้ง อาจจะมีการส่งตัวแทนในการประชุมซึ่งอาจจะทำให้ไม่ต่อเนื่องในการให้ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ เนื่องจากผู้เข้าร่วมประชุมแทนอาจจะไม่กล้าที่ออกความคิดเห็นหรือให้ข้อเสนอแนะตามที่ที่ประชุมต้องการได้

ข้อเสนอแนะโดยภาพรวม

1. การพัฒนาศักยภาพนักวิจัยเพื่อการวิจัยของชุมชนท้องถิ่นเป็นภารกิจที่สำคัญควรได้รับการสานต่อเพื่อให้สอดคล้องภารกิจของมหาวิทยาลัยราชภัฏ และตามพระบรมราโชบายของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
2. ควรจัดโครงการอย่างต่อเนื่องต่อไปทุก ๆ ปีและพัฒนาการบริหารจัดการโครงการที่เป็นลักษณะความร่วมมือระหว่าง มรภ. และ สกว. ให้มีรูปแบบแผนงานที่ชัดเจนในการจัดกิจกรรมหรือให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนงาน/แผนการดำเนินงานชี้แจง อธิบายวิธีการและขั้นตอนที่ชัดเจน เช่น มีเอกสารหรือคู่มือการดำเนินกิจกรรมให้นักวิจัยเข้าใจจุดประสงค์และขั้นตอนการดำเนินงานเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติได้ถูกต้อง
3. ควรมีการวางแผนร่วมกันระหว่างเครือข่ายในการคิดพัฒนาโจทย์วิจัยหรือกำหนดรายละเอียดต่าง ๆ ของโครงการร่วมกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สามารถนำไปพัฒนาต่อได้อย่างยั่งยืนจากนักวิจัยร่วมกันหลายมหาวิทยาลัย
4. ควรมีการประสานความร่วมมือ การประสานและเชื่อมโยงข้อมูลร่วมกันให้ได้ หากจะมีการดำเนินโครงการต่อไป ทุกมหาวิทยาลัยควรเตรียมความพร้อมและให้ข้อมูลกับนักวิจัยที่จะเข้าร่วมโครงการทุกท่าน ถึงเงื่อนไขและข้อปฏิบัติ แนวทางในการดำเนินการวิจัยร่วมกัน เพื่อให้เกิดข้อตกลงและความเข้าใจในทิศทางเดียวกัน